JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Srovnání dvou českých překladů románu *Persuasion* od Jane Austenové

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ladislav Nagy, Ph.D.

Autorka práce: Terezie Červáková

Studijní obor: AJL-NJL

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 10. 5. 2018

……

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce doc. PhDr. Ladislavu Nagyovi Ph.D. za odborné připomínky, cenné rady a strávený čas, který mi věnoval.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá porovnáním dvou překladů anglického románu *Persuasion*, který napsala Jane Austenová. Prvním překladem je *Anna Elliotová* od Evy Ruxové a tím druhým je *Pýcha a přemlouvání*, který vytvořila Eva Kondrysová. Oba překlady od sebe dělí časový rozdíl třiceti devíti let. Další odlišností je i přístup obou překladatelek k překladu. Tato bakalářská práce se zabývá lexikální, morfologickou, syntaktickou a sémantickou rovinou a porovnává dané úseky textů.

Klíčová slova

Jane Austenová, *Persuasion*, Eva Ruxová, Eva Kondrysová, *Anna Elliotová*, *Pýcha a přemlouvání*

Annotation

This bachelor thesis deals with the comparison of two translations of English novel *Persuasion* which was written by Jane Austen. The first translation *Anna Elliotová* was translated by Eva Ruxová. The second one, which is called *Pýcha a přemlouvání*, was translated by Eva Kondrysová. The time difference between these two translations is thirty-nine years. Another difference is also the approach of both translators to translation. This bachelor thesis examines the lexical, morphological, syntactic and semantic level and it compares selected sections of the texts.

Key Words

Jane Austenová, *Persuasion*, Eva Ruxová, Eva Kondrysová, *Anna Elliotová*, *Pýcha a přemlouvání*

Obsah

1. Úvod ... 8
2. Představení překladatelek ... 9
2.1 Eva Ruxová ... 9
2.2 Eva Kondrysová ... 9
3. Překlad ... 10
4. Lexikální rovina ... 15
4.1 Překlad jmen a názvů ... 15
4.1.1 Vlastní jména ... 15
4.1.2 Překlad názvů měst, míst a ulic ... 20
4.2 Přidávání slov ... 24
4.2.1 Přidávání slov v překladu Evy Ruxové ... 24
4.2.2 Přidávání slov v překladu Evy Kondrysové ... 25
4.2.3 Přidávání slov v obou překladech ... 30
4.3 Expresivní výrazy ... 31
4.3.1 Expresivita užitá v překladu Evy Ruxové ... 32
4.3.2 Expresivita užitá v překladu Evy Kondrysové ... 33
4.3.3 Deminutiva ... 36
4.3.4 Zvolání ... 39
4.4 Snaha o vysvětlování obsahu ... 41
4.5 Chybějící výrazy ... 46
4.5.1 Výrazy, které chybí v překladu Evy Ruxové ... 46
4.5.2 Výrazy, které chybí v překladu Evy Kondrysové ... 48
4.5.3 Výrazy, které chybí v obou překladech ... 49
4.6 Zastaralé výrazy ... 50
5. Morfologická rovina ... 54
5.1 Změna slovních druhů ... 54
5.1.1 Substantivum a jeho změny v cílových textech ... 55
5.1.2 Adjektivum a jeho změny v cílových textech ... 58
5.1.3 Sloveso a jeho změny v cílových textech ... 60
5.2 Změna rodu ... 61
5.3 Problematika přivlastňovacích zájmen ... 66
5.4 Překlady časů ... 71

5.4.1 Překlad minulého času ... 72
5.4.2 Překlad přítomného času ... 75
5.5 Překlad množného a jednotného čísla ... 78
6. Syntaktická rovina ... 85
6.1 Interpunkce ... 85
6.1.1 Odlišná interpunkce v překladu Evy Ruxové ... 85
6.1.2 Odlišná interpunkce v překladu Evy Kondrysové ... 88
6.1.3 Slova versus znaménka ... 90
6.2 Rozdíly v podmětech ... 91
6.3 Odlišnosti ve větné stavbě ... 93
6.3.1 Odlišnosti ve větné stavbě překladu Evy Ruxové ... 93
6.3.2 Odlišnosti ve větné stavbě překladu Evy Kondrysové ... 95
6.3.3 Odlišnosti ve větné stavbě obou překladů ... 97
7. Sémantická rovina ... 98
8. Zhodnocení překladů ... 103
9. Závěr ... 108
10. Bibliografie ... 109

1. Úvod

Překlad je převod textu zdrojového jazyka do jazyka cílového. Během překladu se ale uplatňuje mnoho vlastností a schopností překladatele, který si musí umět poradit s mnohými rozdíly, které se mezi texty nacházejí. Tyto rozdíly zahrnují např. rozdíly jazykové, kulturní etc. I přesto, že je překlad spojený se zdrojovým textem, je tato činnost velmi inspirující, neboť překladatel převádí daný text do svého jazyka a do své kultury a podle toho se překlad mění, aby těmto požadavkům vyhověl.

O překladu existuje mnoho zajímavých citátů, které trefně vystihují jeho aspekty, problematiku a krásu. Jedním z nich je např. citát od překladatelky Anny Rusconi „Words travel worlds. Translators do the driving.“, který trefně vyjadřuje roli překladatele a jeho práci. Italský spisovatel Italo Calvino, který publikoval v druhé polovině dvacátého století, popsal roli překladatele následovně „Without translation, I would be limited to the borders of my own country. The translator is my most important ally. He introduces me to the world.“ Poslední citát, který si uvedeme je bonmot uvedený v knize Jiřího Levého *Umění překladu*. Jiří Levý uvádí, že „překlad je jako žena, buď věrný, nebo hezký“[1] Toto tvrzení velmi dobrým způsobem vystihuje úskalí překladu. Pokud je překlad doslovný, ztrácí svou estetickou hodnotu, neboť v něm nejsou obsažena např. různá jazyková spojení, která jsou charakteristická pro cílový jazyk. Pokud je překlad volný, umožňuje přeformulování některých slovních spojení a je přizpůsoben prostředí cílového jazyka. Výhodami i úskalími těchto přístupů se budeme detailně zabývat v této bakalářské práci.

Tato bakalářská práce se zabývá porovnání dvou překladů románu *Persuasion* tj. *Anny Elliotové* od Evy Ruxové a *Pýchy a přemlouvání* od Evy Kondrysové. Časový rozptyl mezi oběma překlady je třicet devět let a proto v nich můžeme pozorovat rozdílnosti ve větné stavbě, volbě výrazů etc. Dále také porovnává ostatní rozdíly na lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické rovině. V konkrétních pasážích, kterými se budeme zabývat je originální verze *Persuasion* označena jako A, překlad *Anna Elliotová* jako B a překlad *Pýcha a přemlouvání* jako C.

[1] LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel, ed. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Praha: I. Železný, 1998. s. 18. ISBN 80-237-3539-x.

2. Představení překladatelek

2.1 Eva Ruxová (*30. 5. 1923)

První překladatelkou, kterou si představíme, je Eva Ruxová. Eva Ruxová vystudovala reálné gymnázium v Praze a francouzský, italský a anglický jazyk na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V rozmezí let 1950-90 působila jako redaktorka v nakladatelství Československý spisovatel.[2] Mezi její nejslavnější překlady patří např. *Anna Ellitová* od Jane Austenové, překlady Agathy Christie např. *18 oříšků k rozlousknutí, Pozvánka pro Hercula Poirota, Smrt v oblacích,* či Jerome Salingera *Den jako stvořený na banánové rybičky.* Dále se mezi ně řadí také překlady Dorothy Parkerové např. *Ale ten napravo, Byl jsi naprosto prima, Z deníku newyorské dámy* etc.[3]

2.2 Eva Kondrysová (*5. 12. 1926 – 17. 9. 2017)

Eva Kondrysová navštěvovala reálné gymnázium v Kolíně a na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vystudovala anglistiku a psychologii. Co se týče jejího redaktorského působení, pracovala ve Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění a v revui Světová literatura. Mezi její nejznámější překlady patří díla Jane Austenové *Emma, Mansfieldské panství, Opatství Northanger, Pýcha a předsudek, Rozum a cit* a *Pýcha a přemlouvání*. Dále přeložila díla A. C. Doyla např. *Další případy Sherlocka Holmese, Poslední poklona Sherlocka Holmese, Příběhy Sherlocka Holmese.* Eva Kondrysová překládala také díla Agathy Christie např. *Smrt staré posluhovačky, Vražda v Orient-expressu, Vraždy podle abecedy*.[4] Evě Kondrysové byla udělena cena za svobodu, demokracii a lidská práva, neboť během normalizace (tj. mezi lety 1968-1989) poskytla své jméno ostatním překladatelům, kteří nemohli kvůli režimu publikovat.[5]

[2] Webová stránka. *Databaze-prekladu.cz*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000005683
[3] Webová stránka. *Databaze.obecprekladatelu.cz*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/B/BuresovaRuxovaEva.htm
[4] Webová stránka. *Cs.wikipedia.org*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: (https://cs.wikipedia.org/wiki/Eva_Kondrysov%C3%A1
[5] Webová stránka. *Magazin.aktualne.cz*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://magazin.aktualne.cz/kultura/zemrela-prekladatelka-eva-kondrysova-do-cestiny-prevedla-dil/r~7a37664c9c4811e78c78002590604f2e/?redirected=1522429227

3. Překlad

V této kapitole si představíme různé faktory, které ovlivňují proces překladu a strategie, které překladatelé při překladu používají. Dále zde také definujeme překlad a jeho specifika, proces a samotnou úlohu překladatele při jeho vytváření.

Jazyk je úzce spjatý s kulturou. Nejenže členové různých kultur mluví jinými jazyky, ale mají mj. i rozdílné představy o tom, jakým způsobem dané informace sdělovat. Užití jazyka se také liší v rámci jednoho národa, neboť závisí na příslušnosti k dané sociální třídě, pohlaví, etniku etc.[6] Překladatel musí myslet na tyto vlastnosti jazyka při své tvorbě. Překlad z angličtiny do češtiny je zároveň problematický, neboť se od sebe oba jazyky výrazně liší. Angličtina bývá často označována jako „izolační" jazyk, což znamená, že se v ní vytváří věty pomocí přemisťování daných jednotek. Zde již například můžeme vidět první rozdíly od češtiny, neboť čeština je jazyk flektivní a používá různé afixy. Angličtina se dále vyznačuje tím, že dodržuje „pevný slovosled". Dalším rozdílem je např. také to, že anglická věta musí obsahovat podmět až na výjimku vět s podmětem nevyjádřeným (2. os. rozkazovacího způsobu). Český jazyk například podmět vyjadřovat nemusí.[7]

Co se týče historie překladu v českých zemích, lze stanovit, že v době národního obrození byla zpočátku překládána nejvíce díla německá. Významnou osobností, která se překladem z angličtiny zabývala, byl Josef Jungmann, který při vyjadřování některých výrazů používal i ostatní slovanské jazyky, které mu daný výraz poté pomáhaly formovat. Dále je také význačnou osobností Bohuslav Mánek, který utvořil úplnou bibliografii překladů anglické a americké poezie. V překladech J. B. Malého, M. Fialky a V. Špinky je nápadný vývoj grafické podoby českého jazyka, který se ustálil až okolo roku 1848. Od roku 1850 jsou překládána díla např. J. F. Coopera *Poslední mohikán* překladatelem Josefem Vojáčkem nebo *Gulliverovy cesty* Jonathana Swifta Karlem Pichlerem. Od roku 1870 roste počet překladů z anglické a americké literatury. Jsou přeložena díla jako např. *Robinson Crusoe; Tom Jones čili Příběhové nalezence; Jane Eyre, sirotek lowoodský* etc. Lumírovskou básnickou dikcí jsou spojeni básničtí překladatelé J. V. Sládek, J. Vrchlický, E. Krásnohorská, A. Klášterský, V. A. Jung, kteří se však odlišují svým přístupem k danému dílu. Koncem 19. století se také začínají

[6] Viz FASOLD, Ralph W. a Jeff CONNOR-LINTON. *An introduction to language and linguistics*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. s. 355. ISBN 978-1-107-07064-6.
[7] Viz PINKER, Steven. *Jazykový instinkt: jak mysl vytváří jazyk*. Praha: Dybbuk, 2009. s. 267-268. ISBN 978-80-7438-006-8.

překládat romány sester Brontëových, G. Eliotové a M. Edgeworthové. Často se také můžeme setkat s více překlady jedné knihy, tak je tomu např. u *Jane Eyre* či *Wuthering Heights*. Pro meziválečné období je charakteristický překladatel Jaroslav Skalický, který překládá T. de Quinceyho, Yeatse, W. Blakea aj. V průběhu meziválečného období dochází k vysoké produkci anglických překladů. Okolo roku 1960 se začínají vydávat překlady moderních anglických autorů např. F. S. Fitzgeralda, E. Hemingwaye, W. Faulknera, J. Steinbecka či G. Greena.[8]

Co se týče požadavků na překlad, musí především obsahovat významovou a estetickou hodnotu zdrojového textu. Překladatel dále musí dbát i na žánr daného textu a jemu svůj překlad přizpůsobit. Je samozřejmé, že překlad nemůže být stejný jako zdrojový text, musí však ve čtenáři vyvolávat podobné emoce a přesvědčit jej, stejně jako text originální.[9] Vzhledem k tomu, že se jazykové systémy od sebe často v mnohých ohledech značně liší, je podstatný především obsah daného díla, neboť není často možné zachovat jazykovou stránku textu.

Je těžké definovat úlohu překladatele, neboť jeho úloha není pouze převést text ze zdrojového do cílového jazyka. Překladatel musí během své práce zohlednit mnoho různých faktorů. Obecně se úloha překladatele dělí na tzv. překladatelské trivium popř. quadrivium. Překladatelské trivium obsahuje překladatelovu znalost zdrojového a cílového jazyka a zároveň obsah textu, který překladatel překládá do daného jazyka. Tento poslední bod zároveň obsahuje např. i reálie, či různé prvky, které jsou typické pro daného autora. Rozšířený pojem quadrivium bere v úvahu překlad jako umělecké dílo.[10]

Překlad je v podstatě jisté sdělení, které podstupuje během překladu několik změn a procesů. Úloha překladatele je v této tématice velmi důležitá, neboť „překladatel dešifruje sdělení, které je obsaženo v textu původního autora a přeformulovává (zašifrovává) je do svého jazyka. Sdělení v překladovém textu obsažené pak dešifrovává čtenář překladu.“[11] Přetváření překladu je ovlivněno třemi faktory tj. autorovým pojetím skutečnosti, překladatelovým pojetím originálu a čtenářovým pojetím překladu. Překladatel se také setkává s různými vztahy mezi zdrojovým a

[8] Viz BELISOVÁ, Šárka, HRALA, Milan, ed. *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, 2002. s. 31-72. ISBN 80-246-0386-1.
[9] Viz LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel, op.cit. s. 90.
[10] Viz ipid. s. 17.
[11] ipid. s. 44.

cílovým textem. Mezi tyto vztahy patří např. vztah mezi oběma jazyky, obsahem a formou etc.[12]

Překladatelova práce podstupuje tři fáze. Těmito fázemi jsou pochopení předlohy, její interpretace a přestylizování. Pochopení předlohy je velmi důležité, neboť překladatel musí být především čtenář, který poté přetváří daný text podle toho, jak jej pochopil. Pokud překladatel daný text nepochopí, není schopen jej správně přeložit do cílového jazyka. Toto správné přečtení nezahrnuje pouze obsah daného textu, ale také jiné prvky např. ironii, narážky etc. Z tohoto tvrzení jasně vyplývá, že překladatel musí být opravdu vnímavý čtenář, neboť běžný čtenář si často tyto záležitosti neuvědomuje. Překladatel si jich však musí všímat a reprodukovat je. Musí mít představivost, aby dokázal pochopit, co se v textu odehrává, vztahy mezi postavami, etc.[13] Pokud překladatel jakoukoliv z těchto vlastností postrádá, nedokáže myšlenku díla správně reprodukovat a tím pak v textu chybí informace či obsahuje informace mylné.

Překladatelé se dělí také do několika skupin. Existují překladatelé tvůrčí a mechaničtí, kteří se od sebe velmi liší tím, jakou strategii během překladu používají. „Hlavní rozdíl mezi překladatelem tvůrčím a překladatelem mechanickým je v tom, že překladatel tvůrčí si na cestě mezi originálem a překladem představí skutečnosti, o nichž píše, tj. proniká za text k postavám, situacím a ideám, kdežto překladatel netvůrčí mechanicky vnímá jen text a překládá jen slova.“[14] Tvůrčí překladatel je schopen vystihnout situaci, která se v celém textu nachází, dokáže ji správně reprodukovat a čtenář ji lépe pochopí. Překladatel musí být zároveň stylisticky nadaný, neboť musí volit vhodná slova a formu pasáží pro daný kontext. Tato volba se však liší podle vlastností překladatele. Někteří překladatelé např. nedokážou dané ekvivalenty najít a tím text ztrácí výraz, jaký má v originální verzi. Jiní naopak mohou např. zvolit výrazy, které jsou pro daný kontext nevhodné a tím mohou dané pasáže působit na čtenáře přehnaným či nepatřičným způsobem.[15]

Překladatelství je tedy velmi tvůrčí proces, který klade na překladatele vysoké nároky. Překladatel však během své práce musí zároveň myslet na to, že dílo reprodukuje do daného jazyka a nevytváří žádné nové. „Cílem překladatelovy práce je zachovat,

[12] Viz ipid. s. 51-53.
[13] Viz ipid. s. 53-56.
[14] ipid. s. 56.
[15] Viz ipid. s. 80.

vystihnout, sdělit původní dílo, nikoliv vytvořit dílo nové, které nemělo předchůdce; cíl překladu je reprodukční.“[16]

Během překladu se také projevují dvě normy: „norma reprodukční (tj. požadavek věrnosti, výstižnosti) a norma „uměleckosti“ (požadavek krásy).“[17] Překladatelé, kteří zastávají spíše metodu věrnou, považují za nejdůležitější prvek přesný překlad daného textu. Překladatelé, kteří naopak používají metodu volnou, se snaží dosáhnout především krásy a estetičnosti svého překladu a usilují, aby byl překlad považován za české umělecké dílo.[18] „Obě kvality jsou nepostradatelné: překlad musí samozřejmě být co možno přesnou reprodukcí původního díla, ale především musí být hodnotným literárním dílem českým, jinak mu nepomůže sebevětší doslovnost.“[19] Překlad přesný je například typický pro odborné texty, neboť vyžadují, co největší přesnost a nejmenší odchylky od zdrojového textu.[20] Oba způsoby mají své výhody, ale také i nevýhody. Pokud se překlad omezí pouze na metodu věrnou a nekombinuje ji s metodou volnou, může někdy působit strojeně a také poněkud nepatřičně pro dané prostředí. Aplikace pouze metody volné však také může vést k tomu, že některé informace mohou v překladu zaniknout.

Co se týče samotného překladu, lze stanovit, že se v něm mísí několik různých složek. „Překlad není dílo jednolité, ale prolínání, konglomerát dvou struktur: na jedné straně je významový obsah a formální obrys originálu na druhé straně celá soustava uměleckých rysů vázaných na jazyk, které dílu dodal překladatel. Obě vrstvy – či spíše kvality, které se v celku díla integrálně prostupují – jsou v napětí, a to se může projevit rozpory.“[21]

Často se stává, že jsou některá díla překládaná opakovaně více autory. Tyto překlady jsou poté součástí tzv. interpretační tradice. Předchozí překlady skýtají pro překladatele přednosti, ale i nástrahy. Mezi pozitiva patří, že se u těchto děl může překladatel inspirovat překladateli předchozími, nebo se naopak vyvarovat některých chyb. Negativa však mohou nastat v případech, kdy si překladatel musí dávat pozor na to, aby se příliš neinspiroval daným dílem a nepoužíval např. již zastaralé výrazy.[22]

[16] ipid. s. 85.
[17] ipid. s. 88.
[18] Viz ipid. s. 89.
[19] ipid. s. 89.
[20] Viz ipid. s. 134.
[21] ipid. s. 95.
[22] Viz ipid. s. 104-106.

Obecně se rozlišuje sedm tradičních postupů, které se během překladu aplikují. Jedná se o transkripci, kalk, substituci, transpozici, modulaci, ekvivalenci a adaptaci. Transkripce znamená „přepis více či méně adaptovaný úzu cílového jazyka; je však třeba brát v úvahu i transliteraci, tj. přepis jinou abecedou, při níž docházívá k zvukovému zkreslení; typické je to pro přepis čínských aj. jmen.“[23] Kalk je definován jako doslovný překlad daného výrazu. Pojem substituce zahrnuje různé jazykové změny jako např. překlad různých slovních druhů. Vzhledem k tomu, že oba jazyky jsou v mnohých aspektech různé, dochází ke změnám v gramatickém systému tzv. transpozici. Dalším postupem je modulace, která znamená změnu daného hlediska např. angle-joint of the pipe : koleno potrubí. Pojem ekvivalence zahrnuje různé stylistické a strukturní prostředky, které jsou rozdílné od zdrojového textu. Adaptace znamená přizpůsobení se dané situaci. Některé slovní obraty totiž nemají své protějšky v cílovém jazyce a tak se musí tato situace vyřešit pomocí adaptace.[24]

Překladatel se bezprostředně setkává se situacemi, kdy nelze daný překlad přeložit doslovně. Sándor Hervey a Ian Higgins vytvořili pojem tzv. kulturní transpozice, který zahrnuje jiná řešení, než jaká by vznikla doslovným překladem. Vypracovali škálu, která obsahuje pět složek tj. exotismus, kulturní transplantace, kulturní výpůjčka, kalk a komunikativní překlad. Exotismus zaštiťuje proces, kdy se dané slovo přejímá ze zdrojového jazyka. U tohoto slova může, ale i nemusí nastat jazyková změna (např. Delhi, Diljí). Kulturní transplantace pojmenovává případy, kdy se daný pojem či pojmy nahrazují jinými výrazy, které mají stejnou kulturní funkci např. Jack and Jill : Jeníček a Mařenka. Kulturní výpůjčka označuje pojmy jako např. langue, parole, tabu etc. Komunikativní překlad bere v úvahu odlišné zvyklosti výchozího a cílového jazyka (No entry x Vstup zakázán, One swallow doesn’t make a summer x Jedna vlaštovka jaro nedělá).[25]

[23] KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. s. 14. ISBN 80-244-0143-6.
[24] Viz ipid. s. 14.
[25] Viz ipid. s. 22.

4. Lexikální rovina

V předchozí kapitole jsme se mohli seznámit s různými aspekty překladu a rolí překladatele během tohoto procesu. V následujících kapitolách se již budeme věnovat překladu Evy Ruxové a Evy Kondrysové a na konkrétních příkladech si ukážeme různé změny a tendence, které u nich nastávají na lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické rovině jazyka.

4.1 Překlad jmen a názvů

První rozdíly v této tématice můžeme pozorovat již ve vlastním překladu názvu románu *Persuasion*. Eva Ruxová jej překládá jménem hlavní hrdinky *Anna Elliotová,* zatímco Eva Kondrysová *Pýcha a přemlouvání*. Důvodem pro rozhodnutí Evy Kondrysové může být nejspíše snaha o navázání na úspěch dalšího díla Jane Austenové *Pýcha a předsudek*. Přeložit název díla je velmi složité. Jiří Levý ve své knize *Umění překladu* např. uvádí v návaznosti na tuto tématiku Lessingův výrok: „Název musí být jako jídelní lístek: čím méně prozrazuje o obsahu, tím je lepší.“[26] Název knihy musí být především zapamatovatelný, krátký a stručný.[27]

4.1.1 Vlastní jména

Vlastní jména se také jinak nazývají propria a jejich rysem je, že neobsahují „zobecňující význam, který by byl srovnatelný s významem apelativ (určité významové rysy však u nich vysledovat nelze, např. z propria *Marie* zpravidla vyplývá, že jde o označení osoby ženského pohlaví, i když tomu tak nemusí být vždy), jejich funkcí je pouze rozlišovat a označovat konkrétní jednotliviny jako jedinečné objekty“.[28]

Existuje mnoho různých překladatelských hledisek a přístupů na toto téma, proto se lze v překladech setkat s různými řešeními této problematiky. Důležitým faktorem při překladu jmen je mj. „osobní nastavení a zkušenosti překladatele, jenž se buď může snažit o co nejpřesnější přetlumočení obsahových a formálních rysů předlohy, nebo může dát přednost funkčnímu či pragmatickému překladu založenému na principu stejného komunikačního efektu originálu a překladu na čtenáře (což je přístup v současnosti převládající).“ [29] Různá řešení této problematiky mají své výhody a

[26] LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel, op.cit. s. 154.
[27] Viz ipid. s. 154.
[28] GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 78. ISBN 978-80-7106-980-5.
[29] DVOŘÁKOVÁ, Žaneta. *Literární onomastika: antroponyma*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017. s. 197. ISBN 978-80-7308-732-6.

nevýhody. Pokud překladatel jméno zcela počeští, riskuje, že může nastat situace, kdy nebude schopen vymyslet český ekvivalent daného jména. Pokud jméno zůstane v originální podobě, nastávají problémy se skloňováním, možnou změnou grafické podoby a také s tím, že jméno nemusí být vhodné pro české prostředí, neboť je pro něj nezvyklé a tudíž může působit jako nepatřičná volba.

Existuje několik přístupů, kterými se mohou překladatelé při překládání řídit. Můžeme se setkat s tzv. adaptací (domestikací), kdy jsou jména přeložena do českého jazyka. Dalším způsobem je zachování, kdy překladatel ponechává daná jména v originální formě. Poslední postup je nazván jako smíšený, kdy se v překladu mísí oba výše zmiňované přístupy. Mezi způsoby překladu jmen patří např. kalkování tj. zvolení doslovného překladu, který se nejčastěji používá u generických pojmenování. Dále je známý překlad jmen podle transkripce a transliterace.[30] „Transliterace je přepis z jednoho typu hláskového písma do druhého, o transkripci hovoříme v případě, že se přepisuje z jazyků, které neužívají hláskového písma.“ [31] K substituci dochází v případech, kdy je dané jméno nahrazeno ekvivalentem cílového jazyka. Dalším způsobem je explicitace, při které jsou dané kulturně podmíněné informace doplněny do překladu. Posledním ze způsobů je také generalizace, kdy je vlastní jméno přeloženo apelativem a tím má vlastní jméno v překladu obecnější význam.[32]

Tato problematika silně ovlivnila překlady díla *Persuasion*. Hlavní hrdinkou celého románu je Anna Elliotová, jejíž jméno je v obou překladech přeloženo stejným způsobem. „Anne“ je uvedeno jako české jméno„Anna“ a příjmení „Elliot“ je utvořeno pomocí přechylovací přípony – ová, která je pro česká ženská příjmení příznačná. Anglický jazyk takovou příponu nemá, tzn. mužská i ženská jména jsou zakončená stejně. Obě překladatelky ve svých překladech zvolily převedení do českého prostředí, tudíž přidaly k ženským příjmením tuto příponu (např. Mrs. Wallis (143) – paní Wallisová (118, 173), Miss Carteret (146) – slečna Carteretová (121, 177). Toto české rozlišování pomocí koncovky – ová má však jistá pravidla. „Od příjmení jiného cizího

[30] Viz ipid. s. 198-204.
[31] Viz HLAVSA, Z. (1998): *Akademická pravidla českého pravopisu.* Praha:Academia, s. 76-89 cit. dle DVOŘÁKOVÁ, Žaneta. *Literární onomastika: antroponyma*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017. s. 204. ISBN 9788073087326.
[32] Viz ipid. s. 204-206.

původu je vhodné tvořit ženské protějšky sufixem – ová tak, aby bylo původní příjmení snadno rekonstruovatelné (*Uhdeová, Whiteová, Aranyová, Satoriová, Néhrúová…*).“[33]

U některých jmen lze při přidání přípony – ová objevit odlišnosti. Tento případ nastává u ženských jmen Atkinson a Rooke. Eva Ruxová zanechává v případě „Atkinson“ celou podobu jména a k němu přidává koncovku -ová. Eva Kondrysová naopak pracuje pouze s částí „Atkins“ a k němu koncovku přidává.

A: Miss Atkinson (175)

B: slečna Atkinsonová (145)

C: slečna Atkinsová (214)

Jméno Rooke je naopak vyřešeno opačně. Eva Ruxová odstraňuje koncovku – e a ponechává základ „Rook“ a k němu přidává příponu – ová. Eva Kondrysová pracuje s celým jménem „Rooke“ a k němu je teprve přidána tato typická česká přípona.

A: nurse Rooke (153)

B: sestra Rooková (126)

C: ošetřovatelka Rookeová (186)

Další typickou českou koncovkou, které si lze v překladech povšimnout je koncovka – ovi, která označuje název rodiny např. The Crofts (46) je v obou příkladech přeloženo jako Croftovi (41, 62), The Musgroves (131) jako Musgrovovi (109, 159), the Dalrymples (146) jako Dalrymplovi (121, 178) etc.

Další možností, jak vyřešit překlad vlastních jmen, je ponechat daná jména v originální podobě a následně je skloňovat podle českých vzorů. Obě překladatelky ve svých překladech většinou zanechávají originální verzi jmen. Tuto skutečnost lze pozorovat na následujících příkladech. Jméno Sira Waltera Elliota a jeho dcery Elizabeth si v obou překladech zachovává anglickou formu. Jméno Mary také zůstává ve svém originálním znění, i přesto, že lze velmi jednoduše najít český ekvivalent Marie. Jméno Charlese Musgrova si také ponechává svou anglickou verzi, i když je jeho ekvivalent Karel. K těmto případům, kdy by bylo možné originální jméno počeštit, ale překladatelky nakonec zvolily anglickou podobu jména, se řadí i následující příklad William Walter

[33] GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op.cit. s. 122.

Elliot, přičemž ekvivalent Williama je český Vilém. Lze tedy shrnout, že některá jména, u kterých existují odpovídající ekvivalenty i v jazyce českém např. Mary, Charles a William si nakonec v řešení překladatelek zachovala svou původní verzi. Pravděpodobnou motivací obou překladatelek k tomuto rozhodnutí nepřekládat tato jména s českými ekvivalenty může být možnost, že by tato jména nepůsobila v překladu s ostatními jmény, která si ponechávají svou anglickou podobu, vhodně např. Archibald (167, 139, 205), Frederick (168,140,206) etc.

Dále se lze setkat se jmény, před kterými se nachází zkratka, která označuje sociální statut či vzdělání postavy. Jedná se především o zkratky Mr., Mrs., Dr., sir, nebo také celá slova označující hodnost např. Colonel aj. Tato zkratka často bývá přeložena do české podoby s malým písmenem s výjimkou pozice na začátku věty. Velká písmena se vyskytují u zkratek v anglickém jazyce nehledě na pozici ve větě. Tak je tedy přeložen Mr. Robinson (52) jako pan Robinson (46, 67), Dr. Shirley (76) jako doktor Shirley (66, 96), Colonel Wallis (136) jako plukovník Wallis (113, 165), Mrs. Speed (194) jako paní Speedová (161, 239), Sir Archibald Drew (167) jako sir Archibald Drew (139, 205), the Captain Wentworth of Uppercross (187) jako kapitán Wentworth z Uppercrossu (155, 230).

Nekonzistence se nachází v překladu jména Edward. Eva Ruxová jej občas překládá jako Edward. Jakmile však vytváří přivlastňovací vztah, je tvar tohoto jména změněn. V překladu Evy Kondrysové zůstává tvar tohoto jména ve všech pádech stejný.

A: with Edward (240)

B: u Edwarda (200)

C: u Edwarda (295)

A: Edward’s wife (71)

B: Eduardovy ženy (61)

C: Edwardovy choti (90)

V případě jména Sophia se můžeme setkat s odchýlením od originální verze u obou překladatelek, neboť jej podle kontextu upravují tak, aby znělo familiérněji.

A: Sophia (67)

B: Sophy (58)

C: Sophie (86)

A: if they were all Sophys (168)

B: kdyby byly všechny Sophie (140)

C: kdyby všechny byly Sophy (206)

Dalším zajímavým řešením překladu křestního jména je případ Emma. Eva Ruxová jej počešťuje a zároveň vynechává jedno „m“ uprostřed. Eva Kondrysová ponechává stejnou formu jako originál a skloňuje ji.

A: Emma (113)

B: Emě (96)

C: Emmě (141)

Další jev, který se v románu *Persuasio*n objevuje, je utváření deminutiv, především při vyjadřování dětských jmen. Deminutiva jsou klasifikována jako „desubstativní odvozeniny, jejichž formant je nositelem přídatného významového znaku menšího rozměru a/nebo pragmatického rysu hodnocení, častěji pozitivního než negativního.“[34] V překladu Evy Kondrysové se deminutiva nacházejí často a jsou zároveň počeštěna. Řešení Evy Ruxové zůstávají v originální formě, občasně se objevují různá slova, která identifikují, že se jedná o malé děti. Pokud označuje daný výraz dětská jména postav, nachází se často v originále před daným jménem slovo „little“. V překladu Evy Ruxové můžeme pozorovat před daným jménem slovo „malému“, aby byl zdůrazněn fakt, že se jedná o dítě.

A: Little Charles (36)

B: Malý Charles (33)

C: Karlík (48)

V některých případech zároveň Eva Kondrysová překládá slovo „little“ českým slovem „malý“ a tím intenzifikuje význam daného výrazu.

A: little Charles (75)

B: malému Charlesovi (65)

C: malému Karlíkovi (95)

Pokud se v originálním textu nevyskytuje slovo „little“, ale z kontextu vyplývá, že se jedná o dítě, Eva Kondrysová přizpůsobí překlad této skutečnosti a přeloží jméno

[34] ipid. s. 125.

zdrobnělinou. Eva Ruxová naopak zůstává u originální podoby bez náznaku toho, že se jedná o dítě. V tomto případě musí být tedy věk postavy znám z kontextu.

A: about Charles (78)

B: s Charlesem (67)

C: s Karlíkem (98)

Ve jméně Walter nastává nekonzistence v překladu Evy Kondrysové. Jak je zjevné z těchto citací, někdy je toto jméno napsáno s „W“ jindy s „V“.

A: Walter (78)

B: Walter (67)

C: Waltřík (98)

A: Walter (36)

B: Walter (33)

C: Valtřík (48)

Existuje mnoho pasáží, kde překlad vyžaduje kreativitu a představivost překladatelek např. při překladu názvu lodi „the Grappler“ (105). Eva Ruxová jej překládá jako „Kotva“ a Eva Kondrysová jako „Drapák“ (132). Rozdílné jsou také názvy knihy, kterou sir Walter Elliot tak rád čte, neboť se v ní mimo jiné nachází zápis o něm samém a jeho vlastní rodině a která je v originálním textu nazvaná „the Baronetage“. Eva Ruxová jej překládá jako „seznam baronetů“, Eva Kondrysová jej však překládá jako „Debrettrův Almanach šlechtických rodů“. Ke konci románu se nachází další zmínka o knize Waltera Elliota. Poté, co Walter Elliot uzná kapitána Wentworthe za přijatelného nápadníka své dcery, zapíše sňatek Anny a kapitána Wentworthe do knihy, která je v anglickém originále nazvané jako „the volume of honour“ (246). Eva Ruxová tuto knihu překládá jako „kniha cti“ (205) a Eva Kondrysová jako „Almanach šlechtické cti“ (303).

4.1.2 Překlad názvů měst, míst a ulic

Dále se v románu nachází mnoho názvů měst, míst a ulic. Názvy měst jako Portsmouth, Plymouth, Bath (104, 89, 131), Shropshire (133, 110, 161) etc. zůstávají v překladech stejné jako v originální verzi. Podobné jsou i překlady míst např. Cork a Gibraltar (59, 87), které se dále v češtině skloňují do potřebného pádu. Rozdílnost překladů nastává v případě „the Streights“. Eva Ruxová tento pojem překládá jako „Malajská úžina“ (59),

Eva Kondrysová jako „Malajský průliv“ (87). Malý rozdíl se nachází u slova „the Cape“ (229), který Eva Ruxová přeložila jako „Mys“ (191) a Eva Kondrysová uvádí „mys Dobré naděje“ (282).

V překladu míst a měst převažuje zachování originální anglické verze. Jedno z těchto míst „the Cottage“ (57) je v překladu Evy Ruxové přeloženo jako „Velký dům“ (50) a v překladu Evy Kondrysové jako „druhý dům“ (73). Uppercross (87, 75, 109), Kellynch (90, 77, 113), Charmouth, Up Lyme, Pinny, Wright (93, 80, 117) a Belmont (237, 197-8, 291) si ponechávají v obou překladech anglickou formu. V textu se také nacházejí jiné výrazy např. „off the Western Islands“ (65), které Eva Ruxová překládá jako „kolem Hebrid“ (56), Eva Kondrysová jako „kolem západních ostrovů“ (83). Odlišné je také pojmenování místa „the Great House“.

A: at the Great House (36)

B: ve Velkém domě (33)

C: v panském domě (48)

U pojmů, které začínají slovním spojením „the country of“, používá Eva Ruxová většinou postpozici, kterou utváří spojení „v hrabství“ a přídavného jména, zatímco v překladu Evy Kondrysové se nachází spojení „v hrabství“ s názvem místa ve tvaru podstatného jména.

A: in the country of Gloucester (3)

B: v hrabství gloucesterském (5)

C: v hrabství Gloucester (5)

A: in the country of Somerset (3)

B: v hrabství somersetském (5)

C: v hrabství Somerset (6)

Další jména, která se v textu vyskytují, jsou jména náměstí a ulic. Často se v textu nachází pojmenování „Camden-place“ (134), které obě překladatelky překládají jako „Camdenské náměstí“ (111, 162) a „Laura-place“ (146), které obě překladatelky uvedly jako Lauřino náměstí (121, 178). Co se týče jmen ulic, přeložily obě překladatelky „Rivers-street“ (134) jako „Říční ulice“ (111, 162), ulice „Misom-street“ (166) je přeložena oběma překladatelkami jako „Milsomova ulice“ (138, 203). V následujícím případě ulice „Bond-street“ nastávají nesrovnalosti. Obě překladatelky ponechávají základ slova „Bond“, k němu však již každá z nich přidává rozdílnou příponu.

A: Bond-street (139)

B: Bondská ulice (115)

C: Bondova ulice (168).

Odlišnosti lze najít i v překladu ulice „Gay-street“. Eva Ruxová vyřešila tento pojem doslovným překladem slova „gay“, které znamená „veselý“. Eva Kondrysová naopak předpokládá, že je název ulice spojen se jménem Johna Gaye, slavného anglického básníka a dramatika, který napsal např. Žebráckou operu. Zároveň však v některých případech uvádí také výraz „Gayova ulice“ (291). Je ale velmi pravděpodobné, že jsou překlady obou překladatelek mylné, neboť zdroj Wikipedia uvádí, že je tato ulice pojmenována po Robertu Gayovi, který byl poslancem parlamentu za Bath a pronajal půdu otci a synu Woodovým, kteří poté ulici navrhli.[35] Tato varianta je možná, neboť je Robert Gay úzce spjatý s městem Bath.

A: in Gay-street (165)

B: ve Veselé ulici (137)

C: v ulici Johna Gaye (202)

Překlady „Pulteney-street“ se také pravopisně liší, převážně v rozdílnosti přípon, které překladatelky použily. Eva Ruxová přidala k základu „Pulteney“ koncovku – ská, Eva Kondrysová naopak koncovku – ovská.

A: Pulteney-street (176)

B: Pulteneyská ulice (146)

C: Pulteneyovská ulice (216)

Překlady ulice „Bath-street“ jsou také rozdílné. Odlišují se však v druhé části slovního spojení, neboť v překladu Evy Ruxové se nachází pojem „ulice“, v překladu Evy Kondrysové pojem „třída“.

A: from Bath-street (219)

B: z Lázeňské ulice (182)

[35] Webová stránka. *En.wikipedia.org*. [online]. [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Gay_Street,_Bath

C: z Lázeňské třídy (269)

Dále se liší i překlady „Union-street“ a překlady „Pump-yard“.

A: Union-street (237)

B: v Ulici sjednocení (198)

C: Americkou ulicí (292)

A: to the Pump-yard (225)

B: k lázeňské dvoraně (188)

C: k Vřídelní dvoraně (277)

Mezi další místní názvy patří např. „Westgate-buildings“ (154), který je přeložen jako „Západní brána“ (128, 188). V překladu Evy Ruxové lze občas najít i výraz „Domy u Západní brány“ (128). Výraz „Marlborough Buildings“ (138) je přeložen jako „Marlboroughovy domy“ (115, 168). V překladu Evy Kondrysové se však nachází nekonzistence v pojmenování, které si lze povšimnout v následujícím případě.

A: Marlborough-buildings (202)

B: Marlboroughových domů (168)

C: z Malboroughových domů (248)

Jméno cukrárny, která se nachází v Bathu, se nazývá „Molland’s“. Překlad Evy Kondrysové vysvětluje čtenáři, o jakou budovu se jedná, proto přidává k názvu pojem cukrárna.

A: into Molland’s (171)

B: k Mollandovi (142)

C: do Mollandovy cukrárny (210)

Název „the Cobb“ je v překladu Evy Ruxové ponecháno v originálním názvu „Cobb“, překlad Evy Kondrysové jej uvádí jako „šance“.

A: on the Cobb (239)

B: na Cobbu (199)

C: na šancích (294)

A: of the new Cobb (106)

B: na Novém Cobbu (91)

C: na šancích (133)

4.2 Přidávání slov

Během překladu nastávají situace, kdy nelze danou pasáž přeložit přesně podle zdrojového textu. Překladatel se musí této situaci přizpůsobit a svůj překlad podle toho upravit. Tak se tedy v překladu mohou objevit slova, která ve zdrojovém textu nenajdeme. I v překladech Evy Ruxové a Evy Kondrysové se můžeme setkat s doslovností nebo naopak volnějším překladem s přidáváním slov k anglickému originálu. Důvodem pro přidávání slov bývá většinou snaha vysvětlit obsah věty čtenáři. Text je tedy lépe přizpůsoben českému prostředí, neboť je srozumitelnější a pro české čtenáře plynulejší. Jedná se tedy o jisté překlenutí vzdálenosti mezi originálním textem a čtenářem přeloženého textu. V této kapitole jsou příklady rozděleny do skupin podle přidání slov v překladu Evy Ruxové, Evy Kondrysové a u obou z nich. Většinou se nejedná o změnu významu, pouze o jeho doplnění, ozvláštnění, upřesnění, zdůraznění nějakého faktu nebo jazykovou úpravu, která je vhodná pro větnou stavbu.

4.2.1 Přidávání slov v překladu Evy Ruxové

Překlad Evy Ruxové upřesňuje, kdy se děj odehrává. Tento časový úsek je již v textu zmíněn. V anglickém originále se nachází vazba „the whole morning“, v překladu Evy Ruxové „Za celé dopoledne“ a v překladu Evy Kondrysové „Od rána“. Eva Ruxová přidává slovo „ráno“, aby čtenářovi pomohla v časové orientaci.

A: since seven o’clock (36)

B: od sedmi hodin ráno (33)

C: od sedmi hodin (48)

Překlad Evy Kondrysové je zde podobný originálnímu textu. Překlad Evy Ruxové zde přidává sloveso „zahrát“ a tím dále rozvíjí větu. Dochází ke specifikaci, která neovlivňuje význam věty.

A: Well done, Miss Anne! (46)

B: Výborně jste to zahrála, slečno Anno! (41)

C: Výborně, slečno Anno! (60)

V následujících případech lze pozorovat např. upřesnění místa nebo pouze drobné doplnění. V obou případech nedochází k žádnému ovlivnění obsahu.

A: She could not stay. (78)

B: Nemohla tu zůstat. (68)

C: Nedokázala zůstat. (99)

A: You are mistaken (148)

B: V tom se mýlíte (122)

C: Mýlíte se (179)

Zde je možným důvodem k přidání slov zdůraznění Anniny dedukce.

A: The Crofts must be in Bath! (160)

B: Pak tedy musí být Croftovi v Bathu! (133)

C: Croftovi musí být v Bathu! (195)

V následující pasáži dochází k jazykové úpravě a menší intenzifikaci rozdílu.

A: but (173)

B: zato ale (144)

C: ale (213)

4.2.2 Přidávání slov v překladu Evy Kondrysové

Zde se jedná o doplnění a vyjádření vznešenosti a důstojnosti pana Elliota. Tuto pasáž si čte pan Elliot v knize „the Baronetage“ a je na tento zápis o sobě hrdý.

A: ELLIOT OF KELLYNCH-HALL (3)

B: Elliot z Kellynche (5)

C: ELLIOT, PÁN Z KELLYNCHE (5)

Sir Walter si velmi váží své dcery Elizabeth, Mary stoupla v jeho očích kvůli sňatku s Charlesem Musgrovem. Anny si otec i sestra nevšímají a neváží si jí, a tak je tímto zdůrazněn daný fakt.

A: she was only Anne (5)

B: byla jen Anna (7)

C: vždyť to byla jen Anna (8)

V tomto případě se jedná o anaforu, neboť třetí kapitola končí slovem „on“. Začátek následující kapitoly na toto slovo navazuje a vysvětluje, že tímto slovem Anna myslela Fredericka Wentworthe. Překlad Evy Kondrysové tedy zdůrazňuje tuto návaznost a text tak v českém prostředí působí provázaněji.

A: He (25)

B: On (23)

C: Tím „on“ (34)

John Shepherd zde staví do protikladu své postavení a postavení sira Waltera, aby vyjádřil rozdíl mezi jejich životy. Slovo „zatímco“ vyjadřuje zdůraznění a napomáhá vytvořit větší kontrast v českém jazyce. Překlad Evy Ruxové tento kontrast vyjadřuje později v textu pomocí slova „kdežto“.

A: I, John Shepherd (17)

B: já, John Shepherd (17)

C: zatímco já, John Shepherd (24)

V následujících příkladech Eva Kondrysová přidáním slov vysvětluje a specifikuje některé informace.

A: their age, and number, and fortune (23)

B: jejich věk, bezdětnost, bohatství (22)

C: jako věk obou manželů, jmění, vysoké mínění (32)

A: It succeeded (24)

B: Ale mělo to úspěch (22)

C: Jeho snaha měla úspěch (32)

A: the Crofts (31)

B: Croftovi (28)

C: manželé Croftovi (41)

A: A surgeon! (108)

B: Lékaře! (92)

C: Potřebuje lékaře! (135)

A: and when the horses were baited (115)

B: a sotva byli koně nakrmeni (98)

C: a jen co mu nakrmili a napojili koně (143)

A: on leaving Kellynch (122)

B: když opouštěla Kellynch (101)

C: když opouštěla zámek Kellynch (147)

Zde se jedná o specifikaci děje či vysvětlení informací. Mary chce poznat kapitána Wentworthe a jde na večeři. To, že se jedná o večeři, se lze dále v textu dočíst, v pasáži, kdy jde Mary oznámit Charlesovi, že jdou večeřet.

A: Oh! I will certainly go (55)

B: Ach, určitě půjdu (48)

C: Ano, rozhodně na tu večeři půjdu (71)

V následujícím příkladu můžeme opět sledovat specifikaci situace, protože předtím je již v textu zmíněno, kam chtějí jet.

A: that they were just setting off (57)

B: že právě vyrazili (50)

C: že se právě vydávají na lov (74)

V překladu Evy Kondrysové se zde jedná o upřesnění faktu, že odešla starší generace tj., že neodešel Charles s Mary, nýbrž Maryina tchyně a tchán.

A: Mr. and Mrs. Musgrove's (127)

B: pana a paní Musgrovových (105)

C: Musgrovovi starší (154)

V této citaci zdůrazňuje překlad Evy Kondrysové, jak Anna hraje dobře na klavír.

A: She played a great deal better than either of the Miss Musgroves (45)

B: Hrála mnohem lépe než obě slečny Musgrovovy (40)

C: Sama hrála na klavír mnohem lépe než jedna i druhá slečna Musgrovová (59)

Vazba „Celý večer“ se nachází pouze v překladu Evy Kondrysové, která ji nejspíše zvolila kvůli tomu, aby vyjádřila, jak byla pro Annu daná situace nepříjemná. V této pasáži se mluví o kapitánu Wentworthovi a Anně se tato situace nelíbí. Jednou z možností, proč Eva Kondrysová zvolila toto přidání, je, že se tím snaží čtenářovi vylíčit Anniny pocity a jak dlouhá a nesnesitelná situace to pro ni byla.

A: To hear them talking so much of Captain Wentworth (50)

B: Slyšet tolik hovořit o kapitánu Wentworthovi (44)

C: Celý večer se mluvilo o kapitánovi Wentworthovi (65)

Překlad Evy Kondrysové přidáním slov zdůrazňuje zdravotní stav Maryina syna, který upadl a zranil se.

A: the little boy (53)

B: chlapečka (46)

C: nemocného synka (68)

A: on account of the child (57)

B: vzhledem k dítěti (50)

C: vzhledem k nemocnému dítěti (73)

Tato citace je část přímé řeči Louisy, která mluví s kapitánem Wentworthem. Možný důvod pro přidání slov tkví s velkou pravděpodobností ve slově „seem“. Eva Ruxová jej překládá vedlejší větou, Eva Kondrysová přenáší jeho význam do přímé řeči, která poté působí spontánně.

A: And Henrietta seemed entirely to have made up hers to call at Winthrop to-day (85)

B: A vypadalo to, že se Henrietta naprosto rozhodla jít dnes na návštěvu Winthropu (73)

C: A Henrietta si, pokud vím, pevně rozmyslela, že dnes navštíví Winthrop (107)

Důvodem Evy Kondrysové pro uvození věty pomocí „Co“ je možná zdůraznění toho, jak pohotově Anna dostala nápad, když se Louisa zranila.

A: Captain Benwick (108)

B: Kapitán Benwick (92)

C: Co kapitán Benwick (135)

V následujících případech dochází k intenzifikaci např. opaku, vzhledu, pozitivní odpovědi či časového údaje.

A: on the contrary (123)

B: naopak (102)

C: ba naopak (149)

A: Yes (179)

B: Ano (149)

C: To ano (220)

A: beautiful (139)

B: krasavice (115)

C: skutečná krasavice (168)

A: a month (217)

B: měsíc (181)

C: celý měsíc (267)

A: They were in Milsom-street. (171)

B: Byli v Milsomově ulici. (142)

C: Byli právě v Milsomově ulici. (210)

A: every day (127)

B: denně (105)

C: dnes a denně (154)

Benwick popisuje v této pasáži Anniny půvaby. Překlad Evy Kondrysové se svým stylem snaží přizpůsobit vychvalování.

A: Elegance, sweetness, beauty (129)

B: Ušlechtilá, jemná, krásná. (107)

C: Ta její ušlechtilost, jemnost, krása! (156)

V následujícím případě dochází k modifikaci způsobu.

A: He told me the whole story. (198)

B: Všechno mi pověděl. (164)

C: Všechno mi otevřeně vypověděl. (243)

4.2.3 Přidávání slov v obou překladech

Překlad Evy Ruxové svým přidáním specifikuje činnost, ale už i z předchozího kontextu je jasné, že Anna hraje na klavír. Překlad Evy Kondrysové oproti tomu modifikuje slovo „pocit“. Tím dochází k intenzifikaci a čtenářovi je z toho lépe zřejmé, co Anna cítila.

A: the happiness of being listened to, or encouraged by any just appreciation or real taste (45)

B: štěstí, že by její hře někdo naslouchal nebo ji povzbudil spravedlivým oceněním a opravdu znalecky (40)

C: ten úchvatný pocit, že ji někdo poslouchá a právem povzbuzuje, protože hudbě rozumí (59)

Překlad Evy Ruxové přidává slovo „celá“ pouze k doplnění významu a intenzifikaci. Překlad Evy Kondrysové však přidává výraz „celý den“, který se v originále nenachází. Čtenáři ale z kontextu neví, jak dlouho by měla být smutná.

A: How low it makes me! (46)

B: Jsem z toho celá sklíčená! (41)

C: Byla bych z toho celý den smutná. (60)

Zde se v obou případech nachází přidání části věty. Jedná se spíše o vysvětlení pojmu „an easy footing“, aby byl pro čtenáře význam věty pochopitelný.

A: said something to the Miss Musgroves, enough to mark an easy footing (58)

B: říkal něco slečnám Musgrovovým, dostatečně bylo vidět, že je s nimi v dobrém přátelském vztahu (50-51)

C: prohodil něco k slečnám Musgrovovým, dost, aby bylo zřejmé, že mezi nimi panuje přátelské porozumění (74)

4.3 Expresivní výrazy

Během překladu dochází k mnoha změnám v cílovém textu, neboť musí být přizpůsoben danému prostředí cílového jazyka. Jedním z těchto fenoménů, které se mohou při překladu objevit, je vytvoření expresivních výrazů, pomocí kterých získá překládaný text poněkud jiný odstín, neboť se přibližuje kultuře a myšlení mluvčích daného cílového jazyka. Použití expresivity, pokud je vhodné, napomáhá k výstižnějšímu popisu děje a situace.

Překladatel používá během překladu několik operací. Celkem se rozlišují tři tj. syntaktická, sémantická a pragmatická. Syntaktická analýza zahrnuje rozpoznání daných lexikálních jednotek, stavby vět, idiomatická spojení etc. Sémantická analýza se týká zjištění vztahů v dané větě. Pragmatická analýza zahrnuje stylistické rozlišení daných výrazů, příznakovost etc.[36] Expresivní vyjádření v anglickém jazyce však nemusí nutně nalézt ekvivalentní expresivní protějšek v jazyce českém. Tak se tedy v anglickém jazyce nacházejí některá slova, která značí expresivní zabarvení a která se v českém jazyce např. přeložit nedají, nebo se překládají jiným způsobem. Jedním z těchto případů je například použití anglického slova „old“, které v mnoha případech český expresivní protějšek nemá (např. old Mr. Antolini – pan Antolini, this big old madman desk – šíleně velkej psací stůl). Dalším výrazem je např. výraz „little“, jehož české ekvivalenty mohou v některých případech vyjadřovat ironii (např. you little ace composition writer – ty přeborníku v kompozicích). Pokud je daný slovní druh v angličtině intenzifikován pomocí „very“, utváří se český protějšek často v deminutivním tvaru (very slowly – pomalinku).[37]

„Za ideálne riešenie sa považuje výrazová zhoda, ktorú je možné dosiahnuť štylistickou (výrazovou) substitúciou alebo štylistickou zámenou (výrazovou inverziou).“[38] Proces, při kterém se nahrazují ustálená slovní spojení, se nazývá výrazová substituce. Výrazová inverze znamená změnu pořádku slov ve větě. Pomocí této inverze jsou poté zdůrazněné rozdílné větné členy, což způsobuje expresivní podbarvení.[39]

Pojem expresivita zahrnuje výrazové zesilnění, výrazovou individualizaci a výrazové zeslabení. Výrazové zesilnění je považováno za jednu z nejčastějších operací, kterou

[36] Viz HUŤKOVÁ, Anita. *Vybrané kapitoly z teórie prekladu literárno-umeleckých textov: učebné texty*. Banská bystrica, 2003. s. 33. ISBN 80-8055-831-0.
[37] Viz KNITTLOVÁ, Dagmar, op.cit. s. 66-67.
[38] HUŤKOVÁ, Anita, op.cit. s. 78.
[39] Viz ipid. s. 78.

překladatel v rámci tohoto tématu provádí.[40] „Vlastnosti jednotlivých komponentov originálu sa vychyľujú smerom k subjektívnosti a expresívnosti v preklade. Za výrazové zosilnenie považujeme aj osamostatnenie vetného člena, alebo vety ako celku.“[41] Výrazová individualizace je jev, při kterém překladatel aplikuje do překladu svůj vlastní styl. Při výrazovém zeslabení dochází k situaci, kdy je daný výraz originálního textu neutralizován.[42]

Problematika expresivity a expresivních výrazů se úzce týká překladů románu *Persuasion*. Jedná se o různé druhy expresivity, kterou lze sledovat například v ustálených slovních spojeních, deminutivech a zvoláních.

4.3.1 Expresivita užitá v překladu Evy Ruxové

V překladu Evy Ruxové se nachází poměrně méně expresivních výrazů v porovnání s překladem Evy Kondrysové. Jedná se stejně tak jako v překladu Evy Kondrysové o různé druhy přirovnání a frází, které se do českého prostředí hodí lépe než doslovný překlad zdrojového textu.

A: but they were nothing (147)

B: ale ony byly nuly (122)

C: jenže ony opravdu ničím pozoruhodné nebyly (179)

A: no more (19)

B: ani o chlup více (19)

C: ani o rok víc (27)

A: to be in smooth water all our days (68)

B: žít vždycky jako v bavlnce (59)

C: že celý život popluje v klidných vodách (86)

A: And the thing is certainly true. It is not a mere bit of gossip. (170)

B: A je to skutečně pravda. Není v tom ani za mák pomluv (141)

[40] Viz ipid. s. 79-81.
[41] ipid. s. 79.
[42] Viz ipid. s. 81.

C: A je to svatosvatá pravda, žádné klevety. (207)

4.3.2 Expresivita užitá v překladu Evy Kondrysové

Nejčastěji se expresivní spojení nachází v překladu Evy Kondrysové. Eva Kondrysová často nahrazuje slovesa v originální verzi slovesy expresivnějšími, která bývají v dané situaci výstižnější. Toto můžeme sledovat právě na následujících příkladech.

A: cure (36)	A: They talk (36)
B: vyléčím (33)	B: Napovídají (33)
C: vykurýruju (48)	C: Brebentí (49)

A: said Mary (81)	A: cried Charles (221)
B: řekla Mary (69)	B: zvolal Charles (184)
C: hudrovala Mary (102)	C: bouřil Charles (272)

Expresivní výrazy se objevují také například v popisu vzhledu nebo v chování postav.

A: so spoilt (43)	A: bulky (66)
B: tak zlobivé (38)	B: objemná (57)
C: hrozně nevycválaní (56)	C: boubelatá (84)

Eva Kondrysová právě využívá různých slovních spojení, která jsou typická pro český jazyk, aby tím lépe a expresivně vyjádřila danou situaci. Tato slovní spojení většinou popisují situace, upřesňují informace, vystihují děj, zabývají se popisem člověka, označují míru nějaké činnosti, popisují stavy, vzdálenosti aj. Její řešení jsou často velmi nápaditá, neboť nevycházejí z přesného překladu, ale vyžadují jistou dávku představivosti, aby byla vhodná pro české prostředí.

A: is of little consequence (13)	A: without bread to eat (19)
B: není důležité (13)	B: neměl, co by do úst dal (19)
C: s tím si hlavu lámat nemusíme (18)	C: a doma třeli bídu s nouzí (27)

A: Have a little mercy on the poor men (20)

B: Mějte trochu soucitu s těmi ubožáky (19)

C: Mějte s těmi ubožáky přece kapku slitování! (27)

A: Now, this must be very bad for you (125)

B: Ale teď, prosím vás, už na nic nedbejte. (103)

C: Tak co, nedělejte s tím ciráty. (151)

A: a great deal too much for me (36)

B: já to nesnáším (33)

C: až mi z toho jde hlava kolem (49)

A: were wild for dancing (45)

B: byla do tance celá divá (41)

C: by byly za tanec duši daly (59)

A: There was a family of cousins within a walk of Uppercross, in less affluent circumstances (45)

B: Pár kroků od Uppercrossu bydlela rodina z přízně (41)

C: Co by kamenem dohodil, žili v Uppercrossu příbuzní (59)

A: She felt that he had every thing to elevate him (69)

B: Cítila, že má všechno, co ho může těšit (60)

C: Anna si říkala, že mu všechno hraje do noty (88)

A: as soon as he was out of the room (75)

B: sotva vyšel z pokoje (64)

C: jen co manžel vytáhl paty z pokoje (94)

A: a sharp frost (139)

B: ostrý mráz (115)

C: mrzlo, až praštělo (169)

A: He is always with them (175)

B: Je pořád s nimi (145)

C: Je u nich pečený vařený (214)

A: how to bring it with best advantage to the hammer (200)

B: jak bych panství nejvýhodněji prodal v dražbě (167)

C: za kolik můžu panství hodit na buben (246)

A: The news of his cousin Anne's engagement burst on Mr. Elliot most unexpectedly. (247)

B: Zpráva o zasnoubení sestřenky Anny dolehla na pana Elliota nanejvýš nečekaně. (206)

C: Zpráva o zasnoubení sestřenky Anny zasáhla pana Elliota jako blesk z čistého nebe. (305)

A: that she was the greatest simpleton in the world, the most unaccountable and absurd! (172)

B: že je ten nejpošetilejší, nejpodivnější a nejsměšnější tvor na světě! (143)

C: proč tak nepochopitelně a absurdně vyvádí, a že je největší husa na světě! (211)

A: be they ever so poor, or ever so imprudent, or ever so little likely to be necessary to each other's ultimate comfort. (245)

B: ať jsou sebechudší nebo sebeneopatrnější nebo ať je sebenepravděpodobnější, že by jeden druhého potřeboval k svému nejvyššímu blahu. (204)

C: ať jsou třeba chudí jak kostelní myš, třeba i nerozumní, a kdoví jestli jeden druhému k spokojenému životu nepostradatelní. (302)

Z těchto příkladů vyplývá, že Eva Kondrysová ve svém překladu upřednostňuje právě přenesení obsahu a situace čtenáři cílového textu. Častěji přidává expresivní výrazy, které mají čtenáři znázornit, jak se někteří lidé chovají, v jaké situaci se nacházejí atd.

4.3.3 Deminutiva

Nastávají případy, kdy Eva Kondrysová nebo Eva Ruxová dané výrazy jako deminutiva nepřekládají, protože se ve zdrojovém textu nenachází žádná zmínka, že se o deminutiva jedná. Deminutiva se nejčastěji objevují v pojmenování členů rodiny. Někdy volí obě překladatelky možnost deminutiv, jindy můžeme sledovat deminutiva u různých překladů odděleně.

4.3.3.1 Užití deminutiv v překladu Evy Ruxové

V této podkapitole jsou představena deminutiva, která se v překladu Evy Kondrysové nenacházejí, neboť je zvolila pouze Eva Ruxová. Následující příklady demonstrují užití kvůli délce trvání některého děje, intenzitě, rozloze nebo rodinným vazbám.

A: After a moment's pause (86)

B: Po chviličce (74)

C: Po chvíli (108)

A: the fine wind (101)

B: větřík (87)

C: ve větru (127)

A: in his coat pocket (48)

B: v kapsičce u vesty (42)

C: v kapse domů (62)

A: They had not a fault to find in him. (136)

B: Nemohli na něm najít ani chybičku. (112)

C: Neměli mu co vytknout. (165)

A: into our lodgings (168)

B: ve svém bytečku (139)

C: v našem bytě (205)

A: something more permanent (214)

B: něco trvalejšího (178)

C: něco trvalého (263)

A: a brave fellow (216)

B: statečný chlapík (180)

C: statečný chlap (265)

A: An hour's (121)

B: Hodinka (100)

C: Hodina (146)

A: a few moments (222)

B: chvilku (185)

C: po chvíli (273)

A: papa and mamma (48)

B: tatínek s maminkou (43)

C: papá i mamá (63)

4.3.3.2 Užití deminutiv v překladu Evy Kondrysové

V této podkapitole si představíme užití zdrobnělin v překladu Evy Kondrysové. Zde se lze domnívat, že důvod pro zvolení deminutiva je právě soucítění s paní Clayovou. Tím je tedy překlad emočně zabarvenější v porovnání s řešením Evy Ruxové.

A: poor Mrs. Clay (33)

B: chudák paní Clayová (31)

C: chudinka paní Clayová (45)

V následujících třech příkladech je nejpravděpodobnějším důvodem pro užití zdrobnělin důvod, že se hovoří o malém dítěti.

A: little boy (77)

B: chlapci (66)

C: hošíkovi (97)

A: Mrs. Harville's little children (132)

B: malé děti paní Harvillové (109)

C: dětičky paní Harvillové (159)

A: the little Harvilles (132)

B: malí Harvillové (109)

C: malá Harvillátka (160)

Důvod pro užití deminutiva v následujících případech je příslušnost k rodině, či citový vztah k některému jejímu členu. Tak tedy můžeme sledovat výrazy jako „paní tetinka“, „matička“ či „bratránek“.

A: to your aunt (85)

B: u vaší tety (73)

C: u vaší paní tetinky (107)

A: your dear mother’s place (157)

B: na místě tvé drahé matky (130)

C: místo své drahé matičky (191)

A: Cousin Charles (72)

B: bratranec Charles (63)

C: bratránek Charles (92)

Dále můžeme také najít i další deminutiva, která např. zdůrazňují velikost, věk aj.

A: her courtesies (134)

B: její zdvořilost (111)

C: její zdvořilůstky (163)

A: not another word (158)

B: ani slovo (131)

C: ani slůvko (192)

A: as long as I like (162)

B: dlouhý (134)

C: dlouhatánský (198)

A: for that younker (167)

B: pro toho mladíka (139)

C: Pro toho mladíčka (205)

A: her ribbon (218)

B: stuhou (182)

C: stužku (268)

A: perhaps for half an hour (225)

B: třeba i půl hodiny (188)

C: na půlhodinku (277)

4.3.3.3 Užití deminutiv v obou překladech

Tato podkapitola se zabývá jevy, kdy obě překladatelky zvolily řešení pomocí zdrobnělin. Důvody, proč tomu tak je, jsou např. pojmenování dětí, vyjádření soucitu s nimi a zdůraznění blízkého vztahu v rodině.

A: poor little dears (43)

B: chudáčkové malí (39)

C: drahouškové malí (56)

A: Poor dear fellow! (65)

B: Chudinka chlapec! (57)

C: Chudáček můj drahý! (83)

A: the boy (78)

B: hošík (67)

C: chlapeček (98)

A: boys and girl (131-132)

B: chlapce a děvčátka (109)

C: synáčky a dcerky (159)

A: papa and mamma (86)

B: tatínek a maminka (74)

C: papá s matinkou (109)

4.3.4 Zvolání

V textu se nachází různá zvolání, která bývají přeložena mnoha způsoby. Většinou se překlady těchto zvolání u obou překladatelek liší. Tato odlišnost se nachází nejen v porovnávání obou překladů, nýbrž občasně také v rámci jednoho překladu.

A: Dear me! (37)

B: Pro pána krále! (34)

C: No ne! (49)

A: Dear me! (46)

B: Pro pána krále! (41)

C: Božínku (60)

Další zajímavý jev jsou zvolání začínající pomocí výrazu „Oh!“, která vyjadřují v tomto románu různé druhy postojů (negativní, pozitivní, povzdechnutí etc.). Nastávají také

případy, kdy je tento výraz z překladu zcela vynechán a význam dané věty je závislý na kontextu.

A: Oh! yes, I went (37)

B: Ach ne, byla jsem tam (34)

C: Nene, byla jsem tam (50)

A: Oh Frederick! (67)

B: Ach Fredericku! (58)

C: Ale, Fredericku! (85)

A: Oh! (73)

B: Ach (63)

C: Ano (93)

A: oh Lord! (126)

B: Panebože! (104)

C: Propána! (152)

A: Oh dear! very true. (225)

B: Ach, pro pána krále! To je svatá pravda. (188)

C: Propána, je to pravda. (277)

Výraz „Bless me!“ je také přeložen různými způsoby.

A: Bless me (43)

B: Pane Bože! (39)

C: Božínku (56)

A: Bless me! (103)

B: Pro pána krále! (88)

C: Propána! (129)

Další zvolání, které lze v textu najít je „Alas!“.

A: Alas! (58)

B: Ale běda, (51)

C: Želbohu! (75)

A: alas! (76)

B: Ale ach (66)

C: běda (96)

Některá zvolání, která se v románu nacházejí, obsahují v originální verzi náboženské výrazy. Často se v jejich českých protějšcích nacházejí také slova podobného stylu.

A: Thank God! (110)	A: Good heavens (220)	A: Lord bless me! (46)
B: Díky Bohu! (94)	B: Pro pána krále (184)	B: Na mou věru (41)
C: Chválabohu! (137)	C: Propánakrále (271)	C: Propáníčka (60)

4.4 Snaha o vysvětlování obsahu

V překladech lze také sledovat případy, kdy překladatelky vysvětlují nebo upřesňují obsah daného textu. Někdy je tato situace potřebná, jindy je naopak již z kontextu jasné, o jaké informace se jedná, a tak jde pouze o jisté opakování či upřesňování děje. Během překladu se v podstatě nedá této problematice vyhnout. „Vložené významy majú predovšetkým vysvetľovaciu, informačnú a oboznamovaciu, sprostredkujúcu funkciu.“[43] Vysvětlování obsahu má však svá jasná pravidla, která by překladatel neměl porušit. Obecně platí, že by měla být daná informace vysvětlena v případě, že čtenáři překladu unikají informace, které má čtenář originálního textu k dispozici. Překladatel ale musí zároveň rozpoznat, které informace je potřeba vysvětlit a které informace jsou pro čtenáře originálního i cílového textu úmyslně ukryté v rámci děje. Překladatel nesmí vysvětlovat informace, které mají být i pro čtenáře originálního textu skryté a které jsou například utvořené pouze jako narážky pro čtenáře etc.[44] Ani překladatelky v díle *Persuasion* se tomuto jevu nevyvarovaly. Většinou se vysvětlování týká postav děje a toho, co právě dělají. Občas také můžeme najít vysvětlení rodinného vztahu, v jakém se účastníci děje nacházejí. Tuto skutečnost můžeme sledovat na následujících příkladech.

A: <u>her</u> own sister (30)	A: with either of <u>her sisters</u> (39)
B: <u>její</u> vlastní sestra (27)	B: u obou <u>svých sester</u> (36)
C: <u>Annina</u> vlastní sestra (40)	C: s <u>Elizabeth ani Mary</u> (52)

A: <u>his</u> theory (42)	A: <u>The girls</u> (45)
B: <u>jeho</u> teorie (38)	B: <u>Děvčata</u> (41)
C: <u>Charlesova</u> teorie (55)	C: <u>Henrietta i Louisa</u> (59)

[43] ipid. s. 56.
[44] Viz LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel, op. cit. 125.

A: him (54)

B: ho (47)

C: Karlíka (69)

A: Mary (32)

B: Mary (29)

C: Sestra Mary (43)

A: but then he had been pressed (57)

B: pak na něho však naléhali (50)

C: jenomže Musgrovovi naléhali (73)

A: He spoke to her (173)

B: Promluvil na ni (143)

C: Kapitán Wentworth ji oslovil (212)

Překlad Evy Kondrysové také specifikuje místní názvy, které bývají z kontextu zřejmé. Tato specifikace pomáhá čtenáři orientovat se lépe v textu. V některých případech se jedná pouze o specifikaci názvu daného místa, kde se děj odehrává, v jiných příkladech lze naopak najít specifikaci jiného typu jako např. případ s Mollandovou cukrárnou. Čtenář by totiž bez vysvětlení toho, že se jedná o cukrárnu, nejspíš ani nevěděl, kam slečny odcházejí. Stejný případ je v příkladu s „Tattersalls“, kdy ne každý čtenář ví, co se tam odehrává a že má toto místo spojitost s koňmi. Oba překlady jsou zde však nepřesné, neboť toto místo není trh s koňmi, probíhá zde jejich dražba.

A: He had left the country in consequence. (27)

B: Odjel hned nato z kraje. (25)

C: Krátce nato také z Monkfordu odjel. (36)

A: there (92)

B: tam (79)

C: v Lyme (116)

A: the very same man (140)

B: naprosto tentýž muž (116)

C: opravdu týž pán z Lyme (170)

A: turned into Molland’s (171)

B: vrátily se k Mollandovi (142)

C: zašly do Mollandovy cukrárny (210)

A: at Tattersal’s (8)

B: na trhu na dostihové koně (9)

C: na tattersalském koňském trhu (11)

Dále se v textu nachází mnoho vysvětlení, která se týkají ostatních pojmů, povolání, nebo nekonkrétního pojmenování jisté osoby atd. V následujícím příkladě, kde Eva Kondrysová překládá zájmeno „she“ jako „loď“, je zřejmé, že je to právě kvůli tomu, že lodě, auta a stoje jsou v anglickém jazyce ženského rodu.

A: she (65)

B: ona (56)

C: tahle loď (82)

A: man (65)

B: muž (56)

C: námořník (82)

A: had perfectly understood the whole story (137)

B: a dokonale chápal celý příběh (113)

C: o průběhu jejich manželství byl dopodrobna zpraven (166)

A: But she was very anxious to have it done with the least possible pain to him and Elizabeth. (11)

B: Velmi se však snažila, aby se to jeho a Elizabeth dotýkalo co nejméně. (12)

C: Velice jí však záleželo na tom, aby nutná opatření zasáhla jej i Elizabeth co nejméně. (16)

A: from him (78)

B: od něho (67)

C: od kloučka (98)

A: on her (206)

B: na ni (172)

C: na vdovu (253)

Další zajímavostí, kterou lze v textu najít, jsou překlady děl, o kterých se Anna s kapitánem Benwickem baví, neboť kapitán Benwick se stejně jako Anna zajímá o literaturu. Eva Ruxová je překládá přesně podle originálu, k tomu ale navíc používá

české názvy těchto děl. Eva Kondrysová také používá překládané názvy děl, ale k nim přidává i jejich autory. Tím pomáhá čtenáři, který daná díla nezná, aby našel spojitost mezi slavnými autory a jejich díly.

A: trying to ascertain whether *Marmion* or *The Lady of the Lake* were to be preferred, and how ranked the *Giaour* and *The Bride of Abydos*; and moreover, how the *Giaour* was to be pronounced (98)

B: zda je třeba dát přednost „Marmionu“ nebo „Dámě z jezera“ a jak vysoko ocenit „Džaura“ a „Nevěstu z Abydosu“, a dokonce jak vyslovovat „Džaura“ (84)

C: předčí-li Scottův *Marmion* jeho *Dámu z jezera* či naopak, a jak hodnotit Byronovy básně *Džaur* a *Nevěstu z Abydu*, a kterak se hrdinovo jméno v té první vlastně vyslovuje (123)

V následujícím případě se jedná o podobnou tématiku. Zde Eva Ruxová dodržuje originální formu pasáže. Eva Kondrysová připojuje ještě jméno autorky daného románu i jeho název.

A: She could not do so, without comparing herself with Miss Larolles, the inimitable Miss Larolles, - but still she did it (187)

B: Nemohla jinak, než se přitom srovnávat se slečnou Larollesovou, nenapodobitelnou slečnou Larollesovou – přesto to však udělala (155)

C: Nezbytně ji přitom napadlo, že si počíná jako slečna Larollesová, jedinečná slečna Larollesová z románu Frances Burneyové *Cecilia* – ale stejně v tom vytrvala (229)

Zajímavý případ nastává v následující pasáži. Eva Ruxová ponechává originální znění překladu. Přesto se ale řešení Evy Kondrysové zdá vhodnější, neboť je lépe propojeno s českou kulturou. Pokud bude čtenář mít na mysli, že čte román od anglické autorky, pak je překlad Evy Ruxové v pořádku. Eva Kondrysová se jej naopak snaží maximálně přizpůsobit českému prostředí právě tím, že vysvětlí, že ti moralisté, o kterých se mluví, nejsou Češi, ale moralisté ze Spojeného království.

A: such works of our best moralists (99)

B: taková díla našich nejlepších moralistů (84)

C: díla předních anglických moralistů (123)

Dále se také můžeme setkat s překladem jednotek. Eva Ruxová opět zůstává u originálního metrického systému, zatímco Eva Kondrysová přizpůsobuje jednotky českému prostředí.

A: thirty feet (135)

B: třicet stop (112)

C: deset metrů (164)

Obsah nevysvětluje samozřejmě pouze překlad Evy Kondrysové. Eva Ruxová se také setkává se situacemi, kdy je vysvětlování některých informací nezbytné. Těchto případů je ale poněkud méně v porovnání s překladem Evy Kondrysové, neboť překlad Evy Ruxové je často doslovnější.

A: her husband (109)

B: kapitán Harville (93)

C: její manžel (136)

A: while he examined (110)

B: Když Louisu prohlížel (93)

C: když nemocnou prohlížel (137)

Dále se také v textu nacházejí případy, kdy se obě překladatelky rozhodly pro vysvětlování obsahu. Často se jedná právě o informace jako např. jména postav či popsání děje.

A: with an Elliot (128)

B: do slečny Elliotové (106)

C: do slečny Elliotové (156)

A: she (26)

B: lady Russellovou (24)

C: lady Russellová (35)

A: The rest was all tranquillity (47)

B: Zbývající čas proběhl docela klidně (42)

C: Zbytek návštěvy probíhal poklidně (62)

A: which struck her (82)

B: co na Annu zapůsobilo (70)

C: Annu zaujalo (103)

4.5 Chybějící výrazy

V předchozích kapitolách jsme mohli pozorovat různé případy, které mohou nastat při překladu literárního textu. V této kapitole si představíme další jev, kterému se lze při analýze překladu věnovat tj. chybějící výrazy. Protože není vždy možné přeložit větu přesně podle originálního textu, můžeme se při analýze překladu setkat s informacemi, které oproti zdrojovému textu, v tom cílovém chybí. Chybějící výrazy někdy nezpůsobují problémy při pochopení textu, tzn., že nenastávají žádné radikální změny v případě vynechání daného výrazu. Absence daného prvku nemusí být nápadná a někdy ji nemusí čtenář zpozorovat, neboť netuší, že nějaká informace může v cílovém textu chybět. Bez této informace dokáže čtenář děj knihy pochopit. To, že tyto informace chybí, můžeme zjistit teprve až při porovnání zdrojového a cílového textu. Teprve poté je možné stanovit, kolik údajů při překladu zaniklo. Oproti tomu, ale může nastat situace, kdy je chybějící výraz pro pochopení textu zásadní a daný úsek poté působí neúplně. V tomto případě může čtenář ztratit orientaci v textu a text tak zároveň ztrácí svou plynulost.

Chybějící výrazy se zařazují mezi výrazové posuny. Důvodem pro jejich zánik je převážně vztah mezi originálním textem a překladem. Existují např. ztráty na úrovni lexikálně-gramatického charakteru či ztráty způsobené kulturními rozdíly mezi zdrojovým a cílovým textem.[45] Tento jev můžeme pozorovat na následujících příkladech. Pasáže jsou opět rozděleny do kategorií, kdy výrazy chybí v překladu Evy Ruxové, Evy Kondrysové a v obou z nich.

4.5.1 Výrazy, které chybí v překladu Evy Ruxové

V překladech Evy Ruxové často volba vynechání výrazu nezpůsobuje změnu významu, neboť je daná informace známá již ze samotného kontextu. Frekventovaně chybějící informace, často vyjadřují např. upřesnění situace, jména postav nebo pouze jejich část.

A: in the visit to London (16)

B: do Londýna (16)

C: na pobyt v Londýně (21)

A: Sir Walter Elliot (17)

B: siru Walterovi (17)

C: siraWalteraElliota (24)

[45] Viz HUŤKOVÁ, Anita, op.cit. s. 74-75.

A: Anne Elliot (29)

B: Anna (27)

C: Anna Elliotová (39)

A: about little Charles (55)

B: o malého (48)

C: o malého Karlíka (71)

Eva Ruxová však také vynechává informace, jejichž absence již způsobuje jisté obtížnosti. Problém je, že pokud čtenář zdrojový text nezná, nemusí v mnohých případech ani tušit, že některé informace v textu chybí. Pokud zdrojový a cílový text spolu porovnáme, zjistíme, že některé informace jsou podstatné a v překladu by se nacházet měly. Tím, že nejsou informace využity, prostě zaniknou a tím je myšlenka Jane Austenové ztracena. Zde můžeme pozorovat, že v prvním příkladu chybí vzdálenost, v druhém příkladu naopak specifikace místa.

A: its more convenient distance form Kellynch, only fifty miles (14)

B: byla to příhodnější vzdálenost od Kellynche (14)

C: totiž jeho příhodná vzdálenost od Kellynche, pouhých padesát mil (19)

A: in Camden-place (135)

B :na celém náměstí (112)

C: na celém Camdenském náměstí (164)

Někdy může nastat situace, kdy absence informace nezpůsobuje změnu významu, ale může částečně narušit jeho plynulost nebo také může pasáž ztratit expresivitu či důraz. V následujícím případě, absence slova „hardly“ způsobuje, že není v dané pasáži takový důraz, jaký by byl právě s ním. Absence slova „and“ neumožňuje takovou plynulost textu, jako kdyby byla tato spojka přeložena.

A: and she had hardly any body to love (25)

B: a ona neměla koho milovat (24)

C: a ona neměla zvlášť koho milovat (34)

A:and Jemima (161)

B:Jemima (134)

C:a Jemima (197)

4.5.2 Výrazy, které chybí v překladu Evy Kondrysové

Lze obecně stanovit, že v překladu Evy Kondrysové chybí výrazy mnohem častěji než v překladu Evy Ruxové. Informace, které se Eva Kondrysová rozhodla nepřeložit, většinou neovlivňují význam věty a jsou známé z kontextu. V následujících případech nastávají tedy situace, kdy chybí např. jméno či část jména dané postavy nebo pouze slovo, které není pro danou větu zásadní.

A: Sir Walter Elliot's (8)

B: sira Waltera Elliota (9)

C: sira Waltera (12)

A: and both father and daughter (10)

B: a oba, jak otec, tak dcera (11)

C: otec i dcera (14)

A: Troubles soon arose. (25)

B: Brzy vyvstaly nesnáze. (24)

C: Vyvstaly nesnáze. (34)

A: Henrietta fully thought so herself (72)

B: Henrietta si to sama myslela (63)

C: Sama si tím byla naprosto jista (92)

V překladech Evy Kondrysové můžeme také pozorovat částečné narušení plynulosti textu způsobené chybějícími výrazy. Zde např. chybí slovní spojení „you know", které indikuje spontánnost přímé řeči.

A: She has cousins here, you know, and many acquaintance, which would make it cheerful for her (100)

B: Má tu, víte, příbuzné a hodně známých, a tak by jí tu bylo veselo (85)

C: Ona tady má příbuzné a mnoho známých, mezi nimi by se jí nestýskalo (125)

Stejně tak jako v překladu Evy Ruxové, chybí některé podstatné informace také v překladu Evy Kondrysové. Často jsou tyto informace zcela nové a vynecháním v překladu naprosto zmizí. Ve větě by tedy obsaženy být měly, protože jejich funkce je v ní podstatná, neboť např. upřesňují nějaké informace, místo nebo časový údaj.

A: when the intelligence of his death abroad had worked its way to Uppercross, two years before (49)

B: když před dvěma lety došla do Uppercrossu zpráva o jeho smrti v cizí zemi (43)

C: když před dvěma roky dospěla do Uppercrossu zpráva o jeho smrti (64)

A: Such a number of women and children have no *right* to be comfortable on board. (68)

B: Tolik žen a dětí nemá ani právo cítit se na lodi dobře. (59)

C: Při takovém počtu žen a dětí nemají právo na pocit, že jim k pohodě nic nechybí. (86)

A: We had a famous set-to at rat-hunting all the morning, in my father's great barns; and he played his part so well, that I have liked him the better ever since. (216)

B: Na celé dopoledne jsme si udělali v otcových velkých stodolách báječný lov na krysy; a zhostil se své úlohy tak dobře, že ho mám od té doby ještě radši. (180)

C: Uspořádali jsme veliký lov na krysy v otcových stodolách, a Benwick se přitom tak dobře osvědčil, že si mě rázem získal. (265)

Tato pasáž popisuje situaci, kdy Charles zamluvil loži do divadla a tuto skutečnost sděluje svým blízkým. Je vysoce pravděpodobné, že se bude divadlo konat právě večer, proto absence tohoto výrazu dramaticky neovlivní předání dané informace. Nejspíš právě toto je důvod, proč se Eva Kondrysová rozhodla tento výraz vynechat a přenechat domyšlení časového údaje čtenářům.

A: for to-morrow night (220)

B: na zítra večer (183)

C: na zítřek (270)

4.5.3 Výrazy, které chybí v obou překladech

Dále se v obou překladech nacházejí pasáže, ve kterých jisté výrazy chybí. Překladatelky nevolí stejný překlad, většinou jsou si jejich překlady pouze významově

podobné. Následující příklad kombinuje několik zajímavých prvků. Nejenže chybí výraz „Oh!“, ale zároveň se v překladu Evy Ruxové nachází pravopisná chyba. Namísto měkkého „i“ by mělo být napsáno „y“ tvrdé, neboť se jedná o paní Musgrovovou a její dcery.

A: Oh! but they ought to call upon you as soon as possible. (38)

B: Ale měli by ti udělat návštěvu co nejdříve. (35)

C: Stejně by se patřilo, aby tě co nejdřív navštívily. (51)

Zde oba překlady svým vynecháním neovlivňují význam věty, tzn., že jsou tato řešení v pořádku.

A: Captain Wentworth (65)

B: pane kapitáne (57)

C: kapitáne (83)

A: of Sir Walter Elliot (23)

B: sira Waltera (22)

C: u sira Waltera (32)

V tomto případě se budeme zabývat slovním spojením „Mrs. Smith“. Eva Ruxová jej nahrazuje slovním spojením „milá přítelkyně“. Eva Kondrysová jej naopak zcela pomíjí. Absence tohoto výrazu je částečně znatelná, neboť je s ním věta lépe pochopitelná.

A: Indeed, Mrs. Smith, we must not expect to get real information in such a line. (202)

B: Opravdu, milá přítelkyně, nemůžeme očekávat, že se nám touto cestou dostane pravého poučení. (168)

C: Opravdu nelze očekávat, že takovým způsobem dospějeme k spolehlivým informacím. (248)

4.6 Zastaralé výrazy

Jiří Levý uvádí, že překladatel „je autor spjatý se svou dobou a svým národem.“[46] Překladatel tak nezbytně zanechává v překladu stopy doby, ve které překlad vytváří. Tuto skutečnost můžeme také sledovat na překladech Evy Ruxové a Evy Kondrysové. Vzhledem k tomu, že překlad Evy Ruxové vznikl roku 1968 a Evy Kondrysové roku 2007, liší je od sebe rozdíl třiceti devíti let. Proto se nachází v překladu Evy Ruxové pro

[46] LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel, op. cit. s. 33.

dnešního čtenáře mnoho zastaralých prvků, které si představíme v této kapitole. Mnoho těchto prvků v době, kdy Eva Ruxová toto dílo přeložila, zastaralých nebylo, ale pro čtenáře z dnešní doby již zastaralé jsou. V této kapitole si představíme, jak se jazyk od doby Evy Ruxové do doby Evy Kondrysové změnil. Český jazyk prošel za poslední desítky let silným vývojem. První rozdíly se nacházejí již v samotném pravopise některých slov. Tak tedy v překladu Evy Ruxové můžeme pozorovat výrazy jako např. „sdostatek“ či „dosti“.

A: had found enough in her duties, her friends, and her children, to attach her to life (4)

B: našla ve svých povinnostech, přátelích a dětech sdostatek pout k životu (6)

C: nacházela ve svých povinnostech, přátelích a dětech dost životního potěšení (7)

A: often enough (79)

B: dosti často (68)

C: dost často (100)

Dalším znakem zastaralosti je časté užívání postpozice v překladu Evy Ruxové, která již v dnešním jazyce působí poněkud zastarale.

A: be deemed only half a fool (6)

B: považovat jen za blázna polovičního (8)

C: ho budeme mít jen zpola za hlupáka (9)

A: roused Anne’s curiosity (102)

B: probudil zvědavost Anninu (87)

C: zaujal zase Annu (128)

Zde používá Eva Ruxová nám dnes již zastaralé gramatické časy.

A: Ah! it would have been a happy thing, if he had never left you. (65)

B: Bylo by bývalo dobře, kdyby byl od vás neodešel. (57)

C: Škoda přeškoda, že u vás nezůstal. (83)

A: We do so wish that Charles had maried Anne instead. (86)

B: Byli bychom si tolik přáli, aby si Charles (74)

C: Všichni bychom si přáli, aby si byl Charles (108)

A: if I had not been weak (181)

B: Kdybych nebyl býval já sláb (150)

C: kdybych jí slabošsky neustoupil (222)

A: I would have had the pleasure of talking to him about you (192)

B: bylo by mi bývalo potěšením s ním o tobě mluvit (159)

C: byla bych si dopřála to potěšení a mluvila s nm o tobě (235)

Toto užití se však nevztahuje pouze na řešení Evy Ruxové, neboť ho také můžeme v mnohem menší míře najít v překladu Evy Kondrysové.

A: She could have said (123)

B: Byla by mohla říci (102)

C: Byla by k tomu mohla uvést (149)

A: but she would rather have caught his eye (186)

B: byla by spíš chtěla zachytit jeho pohled (154)

C: ale byla by ráda zachytila jeho pohled (228)

Dále se také můžeme setkat se zastaralým skloňováním slova „pán“. Ve většině případů se nachází v překladu Evy Ruxové, ale ani Eva Kondrysová se jeho použití nevyhnula.

A: his (Mr. Shepherd’s) connection (21)

B: o jeho (páně Shepherdových) stycích (20)

C: že přítomný pan Shepherd je ve spojení (29)

A: with Mr. Musgrove’s (72)

B: s páně Musgrovovými (62)

C: s páně Musgrovovými (91)

A: Mr. Musgrove's (112)

B: páně Musgrovův (95)

C: pana Musgrova (140)

Dalším zastaralým prvkem v překladu Evy Ruxové jsou chybějící čárky u koncovek některých adjektiv, které tvoří součást přísudku.

A: you will be very happy (193)

B: že budeš velmi šťastna (160)

C: že s ním budeš moc šťastná (237)

A: and so well satisfied with (216)

B: a byla tak velice spokojena (180)

C: byla navýsost spokojená (266)

A: I am sure (217)

B: Jsem přesvědčena (181)

C: Jsem přesvědčená (267)

V této pasáži si můžeme povšimnout, že Eva Ruxová používá také výraz „musil", který je již pro dnešního čtenáře zastaralý. Dále se také můžeme setkat s výrazy jako např. „bydlil".

A: Had he wished ever to see her again, he need not have waited till this time (56)

B: Kdyby si byl kdy přál znovu ji uvidět, nemusil by čekat až doteďka (50)

C: Kdyby se s ní byl chtěl znovu setkat, nemusel by čekat tak dlouho (73)

A: and you must have seen her (190)

B: a tu jsi vidět musila (158)

C: tu jsi musela vidět (233)

A: was staying (94)

B: bydlil (80)

C: bydlí (118)

A: Their attention was called towards the others. (233)

B: Musili obrátit svou pozornost k ostatním. (194)

C: Nato se museli přidružit k ostatním. (286)

5. Morfologická rovina

5.1 Změna slovních druhů

Další změnou, kterou se budeme zabývat, je změna slovních druhů, které se při překladu v některých případech nelze vyhnout. Tato situace nastává při překladu frekventovaně, neboť všechny slovní druhy během překladu nemohou zůstat totožné se slovními druhy zdrojového textu. Nejčastěji se změny týkají podstatných jmen, sloves a přídavných jmen zdrojového textu.

Co se týče samotné kategorie, je důležité si nejprve definovat, jak se vlastně slovní druhy dělí. Podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa a příslovce patří mezi plnovýznamové slovní druhy. Mezi ty neplnovýznamové patří naopak předložky, spojky a částice. Vymezení slovních druhů závisí především na mluvnických kategoriích daného slova a zároveň jeho syntaktických a lexikálních funkcích. Další údaj, který hraje důležitou roli během překladu, je také následující způsob, kterým se slovní druhy dělí podle morfologické stránky tj. na slovní druhy ohebné a neohebné. Mezi slovní druhy, které si vždy zachovávají stejný tvar tzv. neohebné slovní druhy, patří příslovce, předložky, spojky, částice a citoslovce. Toto rozdělení však není univerzálně platné, protože existují i výjimky, kdy jsou např. substantiva nesklonná etc. V českém jazyce také existuje několik druhů deklinačních koncovek, které pomáhají substantivům vytvořit pády. Pády poté pomáhají určit různé gramatické vztahy mezi slovy.[47] V českém jazyce zároveň podle zakončení daného slova můžeme poznat jeho slovní druh. Anglické slovní druhy jsou shodné s těmi českými a zároveň se k nim navíc přidává kategorie členu. Rozdíly nastávají v různé míře uplatnění morfologických, syntaktických a lexikálních hledisek neboť se odlišuje stupeň flektivnosti českého a anglického jazyka. Angličtina používá různé sufixy, podle kterých je možné zařadit dané slovo do jednotlivých slovních druhů (např. – ance, -ee, -ness, -ise/ize, -(i)fy, -

[47] Viz GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 228-229.

able, -ic(al), -ish, -wards etc.). Existují však také sufixy, které nevyjadřují pouze jeden slovní druh, ale dokonce i více. Jedním z nich je např. sufix -al (abysmal, survival).[48]

V této kapitole se budeme zabývat s tím, v jaké slovní druhy se členy originálního textu nejčastěji přeměňují a jaké tendence se při překladech *Persuasion* vytvářejí. Dále si zde definujeme specifické vlastnosti daných slovních druhů a ukážeme si základní a nejčastější změny slovních druhů při překladech obou překladatelek.

5.1.1 Substantivum a jeho změny v cílových textech

Jednou z nejčastějších změn, kterou v obou překladech románu *Persuasion* můžeme sledovat, je různorodý překlad substantiv. Podstatná jména bývají charakterizována nejčastěji následovně. „Substantiva označují nezávislé entity, tj. osoby, zvířata a věci, a dále vlastnosti a děje pojímané jako nezávislé entity (*krása, běh*).“[49]

Nyní se zaměříme na rozdíly mezi podstatnými jmény v jazyce anglickém a českém, neboť tyto rozdíly jsou právě důležité při překladu. Nejprve se budeme věnovat rovině syntaktické a významu podstatných jmen, které jsou v angličtině a češtině poměrně shodné. Podstatné jméno tedy může jak v anglickém tak v českém jazyce sloužit ve větě jako podmět, předmět, příslovečné určení, jmenná část přísudku, doplňku a přístavku. Jediná funkce, která se v českém jazyce neobjevuje, ale v anglickém ano, je substantivum ve funkci atributu, které je pro anglický jazyk typické. Zatímco však můžeme pozorovat tyto podobnosti, na morfologické rovině se již nachází velké rozdíly. Důvod je ten, že české substantivum neobsahuje počitatelnost a určenost, které naopak obsahuje podstatné jméno anglické.[50]

Podstatná jména bývají v překladech Evy Ruxové a Evy Kondrysové přeložena různými způsoby. Nejprve se zaměříme na příklady, kdy je substantivum přeloženo buď jako jméno podstatné nebo jako sloveso. Tento jev můžeme pozorovat v následujících případech. Eva Ruxová i Eva Kondrysová se volně rozhodují pro použití daných variant, proto nelze přesně určit zobecnění, které by stanovilo, která řešení se v textu nacházejí nejčastěji.

[48] Viz DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. s. 23. ISBN 978-80-200-2211-0.
[49] GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 229.
[50] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 35.

A: and still more his manner and look (183)

B: a ještě víc jeho chování a pohledy (152)

C: a ještě víc jak se choval (224)

A: one visit (27)

B: jedné návštěvy (25)

C: jedinkrát navštívila (37)

A: a bad fall (51)

B: spadl a ošklivě se zranil (45)

C: ošklivý pád (66)

A: the change (113)

B: vyměnit (96)

C: výměna (140)

A: By his description (237)

B: Podle toho, co říká (198)

C: Podle jeho popisu (292)

A: no blood (107)

B: krev (91)

C: nekrvácela (134)

A: astonishment (96)

B: úžas (82)

C: užasla (120)

Podstatné jméno nemusí být přeloženo pouze podstatným jménem nebo slovesem, neboť bývá často přeloženo i jako adjektivum či po vzoru zdrojového textu jako jméno podstatné. Překlady ale u obou překladatelek opět kolísají stejně jako v předchozím příkladu. Zajímavým případem je překlad slova „over-scrupulous“. Eva Ruxová jej překládá jako „přespříliš svědomitý“ a v podstatě dodržuje originální předlohu zdrojového textu. Řešení Evy Kondrysové „až puntičkář“ je opět velmi nápadité a pro české prostředí expresivnější.

A: alternation (39)

B: lepšímu (35)

C: zlepšení (51)

A: in England (97)

B: v Anglii (83)

C: anglických (121)

A: over-scrupulous (100)

B: přespříliš svědomitý (85)

C: až puntičkář (126)

A: my particular curiosity (197)

B: moji zvláštní zvědavost (163)

C: zvlášť zvědavá (241)

A: no visible bruise (107)

B: žádné viditelné zranění (91)

C: nebyla viditelně pohmožděná (134)

A: from evil to good (152)

B: od zlého k dobrému (126)

C: od zla k dobru (185)

Další způsob, jak přeložit podstatné jméno, je také překlad pomocí substantiva a adverbia. Eva Ruxová i Eva Kondrysová zde využívají obou možností a záleží na konkrétních případech, zda se rozhodnou pro substantivum či příslovce.

A: calmness (163)

B: klidně (135)

C: klidu (199)

A: I have no doubt (203)

B: o tom nemám pochyby (169)

C: nepochybně (249)

A: of attention and assistance (218)

B: k pozornosti a pomoci (181)

C: pozorně a účinlivě (268)

A: enthusiasm (82)

B: nadšeně (71)

C: nadšením (103)

Podstatné jméno bývá také v krajních případech přeloženo i jinými způsoby. Jedním z nich je např. překlad pomocí slovesa a adjektiva, který můžeme pozorovat na následujícím příkladu.

A: made the book an evil (7)

B: jí knihu zošklivilo (8)

C: zlá kniha to byla (10)

5.1.2 Adjektivum a jeho změny v cílových textech

Přídavná jména jsou ohebný slovní druh, který vyjadřuje vlastnosti, kvalitu a vztahy substantiv. Ve větě se nachází nejčastěji jako atribut, jmenná část přísudku nebo doplněk. Přídavná jména se v českém jazyce shodují s příslušným podstatným jménem v rodě, čísle a pádě. Adjektiva se zároveň dělí do dvou skupin. První z nich jsou adjektiva kvalifikační (kvalitativní), která vyjadřují pouze různé vlastnosti (např. dobrý, malý). Druhou skupinou jsou adjektiva relační, která vyjadřují převážně různé vztahy k substancím, ději, vlastnosti etc. (např. studentský spolek).[51]

Po morfologické stránce je pro anglické přídavné jméno důležité, zda je možné ho stupňovat nebo ne. Stupňování však není jediný mezník, který určuje, jestli se jedná o přídavné jméno, neboť není možné stupňovat všechna adjektiva a zároveň je možné stupňovat i adverbia. Aby se stupňování mohlo uskutečnit, musí dané adjektivum popisovat nějakou stupňovatelnou vlastnost. Pokud ji však nevyjadřuje nebo označuje vlastnost absolutní či vztah není možné jej stupňovat. Další rozdíl, který se mezi anglickým a českým adjektivem nachází, je ten, že anglické přídavné jméno se neskloňuje a zároveň nerozlišuje rod a číslo, což české přídavné jméno dělá. Některá anglická adjektiva obsahují typické přípony např. – ous, -able, -ible, -ive etc. Neobsahují však pouze tyto přípony. Existují také taková, která nemají žádnou speciální příponu, přesto ale adjektivy jsou např. proud, rude, large etc. Po syntaktické stránce se přídavné jméno uplatňuje jako přívlastek, součást přísudku po sponových slovesech nebo doplněk podmětu a předmětu.[52]

Eva Ruxová většinou používá slovní druh shodný s originální podobou, tj. přídavného jména. Eva Kondrysová častěji uvádí v těchto případech substantiva, která vyjadřují význam přídavných jmen. Například v prvním případě se slovem „mudrc“ působí podstatné jméno expresivněji, neboť nejlépe vystihuje popis inteligence sira Waltera. Podobný případ nastává se spojením „very sad“, kdy opět Eva Kondrysová spojením „hotový malér“ vystihuje význam daného výrazu pro české čtenáře lepším způsobem. Eva Ruxová naopak zůstává u doslovného překladu „velmi neblahé“.

A: Sir Walter was not very <u>wise</u> (24)	A: <u>ill</u> (42)
B: Sir Walter nebyl příliš <u>moudrý</u> (22)	B: <u>nemocnou</u> (38)

[51] Viz GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 281.
[52] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. 141.

C: Sir Walter nebyl žádný mudrc (32)

C: choroby (56)

A: very sad (74)

A: rich (137)

B: velmi neblahé (64)

B: bohatá (113)

C: hotový malér (93)

C: věno (166)

A: be most disinterested and hospitable (127)

B: je nejzištnější a pohostinnější (105)

C: prokáže víc obětavosti a pohostinnosti (154)

A: either cold or friendly, or any thing so certainly as embarrassed (173)

B: ani chladné, ani nepřátelské, spíše očividně rozpačité (143)

C: ani chladu, ani přátelství, jista si byla pouze jeho rozpačitostí (212)

Adjektiva bývají často překládána stejným slovním druhem nebo také adverbii. Jak můžeme sledovat na následujících příkladech, používá Eva Ruxová častěji přídavná jména, tzn., že používá opět stejné slovní druhy, jaké se nacházejí ve zdrojovém textu. Eva Kondrysová naopak používá v mnoha případech adverbia.

A: fine (80)

A: the preceding summer (94)

B: pěkný (69)

B: předešlého léta (81)

C: pěkně (101)

C: loni v létě (118)

A: had an agreeable person (102)

A: In a low, cautious voice (115)

B: byl příjemného zevnějšku (87)

B: tichým a opatrným hlasem (97)

C: vypadal zcela přijatelně (128)

C: Tiše a opatrně (143)

5.1.3 Sloveso a jeho změny v cílových textech

Sloveso je ohebný slovní druh, který vyjadřuje stavy a jejich změny, procesy a činnosti. Český jazyk rozlišuje tři druhy časů, které sloveso vyjadřuje tj. čas minulý, přítomný a budoucí. Slovesa zároveň mají tu schopnost, že se mohou přeměňovat v jiné slovní druhy. „Slovesa se mohou transportovat v substantiva (*kreslení, lov*), adjektiva (*běžící, odřený*) a adverbia (*letmo, mlčky*).“[53] Během těchto změn však přichází podstatná jména, přídavná jména a příslovce o osobu, způsob a čas.[54] Důvod pro překlad slovesa různými způsoby, jak to udělaly překladatelky Eva Ruxová a Eva Kondrysová může být právě příbuznost těchto slovních druhů. Obě překladatelky využívají převážně transformaci slovesa v podstatné jméno. V krajních případech můžeme navíc ještě pozorovat překlady sloves zdrojového textu jako adverbií.

Anglická a česká slovesa se od sebe navzájem po morfologické stránce částečně liší, neboť české sloveso má kategorie osoby, čísla, času, způsobu, rodu a vidu. Anglické sloveso kategorii vidu postrádá. Co se týče syntaktických funkcí, mohou se určité tvary sloves objevovat ve větě jako přísudek. Neurčité tvary sloves se oproti tomu nacházejí také v jiných funkcích.[55]

Anglická slovesa často obsahují typické slovesné sufixy, které můžeme pozorovat na příkladech jako simplify, summarize, endanger etc. Ne všechna slovesa ale tyto koncovky obsahují, neboť anglická slovesa jsou dále speciální tím, že jsou jejich tvary často podobné nebo dokonce i identické s jinými slovními druhy. Anglická slovesa mohou mít například totožné tvary s anglickými podstatnými jmény (např. act – akt, čin; působit, jednat; challenge - výzva; vyzvat). Slovesa ale nesdílejí pouze stejné tvary s podstatnými jmény nýbrž také se jmény přídavnými (např. clean čistý; (vy)čistit, secure jistý, bezpečný; zajistit, zabezpečit, opatřit).[56]

Další druh konverze, který můžeme v cílových textech pozorovat, je překlad slovesa, které se nachází v originálním textu jako sloveso nebo jako substantivum. Zde nelze zobecnit, která překladatelka tíhne spíše k jednomu a která spíše k druhému slovnímu druhu.

A: how much she <u>should suffer</u> (46) A: <u>had witnessed</u> (113)

[53] GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 311.
[54] Viz ipid. s. 311.
[55] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 165.
[56] Viz ipid. s. 165.

B: jak bude ona trpět (41)

C: jaké to pro mě bude utrpení (60)

B: svědkem (96)

C: zažila (141)

A: There was much to regret. (189)

B: Bylo toho dost, co budilo lítost (157)

C: Je čeho litovat. (232)

A: what it produced (204)

B: co měla za následek (169)

C: co z toho vzešlo (250)

A: but Anne convinced herself (217)

B: Anna sama sebe přesvědčila (181)

C: Anna ale dospěla k přesvědčení (267)

Sloveso samozřejmě není přeloženo pouze těmito způsoby. Možností, jak jej přeložit je více. Jednou z těchto okrajových možností je například překlad slovesa pomocí adverbia nebo slovesa, které se nacházelo již ve zdrojovém textu.

A: and seemed to love her (16)

B: a zdálo se, že ji má ráda (15)

C: a zřejmě ji milovala (21)

5.2 Změna rodu

Kategorie rodu představuje další kategorii, na které můžeme pozorovat odlišnosti českého a anglického jazyka. Při překladu rodu často nevyvstávají žádné větší potíže, je ale zajímavé sledovat, jak překladatelky tuto situaci vyřešily a jak se zdrojový a cílový jazyk od sebe navzájem v této tématice liší.

První rozdíl mezi českým a anglickým jazykem se nachází již v samotném obecném pojetí této kategorie, neboť je to v českém jazyce převážně kategorie gramatická. Odlišnosti v mimojazykové skutečnosti můžeme pozorovat především v pojmenování osob či různých druhů zvířat, kdy rozlišujeme jejich pohlaví nebo zda se jedná o

mláďata.[57] To, k jakému rodu dané podstatné jméno náleží, je určeno pomocí tří hlavních skupin. „Konkrétní rodová hodnota jména je dána jeho příslušností k maskulinní, femininní či neuterní skupině skloňovacích typů (vyjádřených vzory).“[58] Rod ostatních podstatných jmen je dále určen čistě jazykově, neboť se odvíjí pouze od jazykové formy daného substantiva. Podle gramatického rodu daného substantiva jsou poté ovlivněny i další gramatické jevy jako např. ohýbání. Flexe zároveň také gramatický rod definuje, neboť se podle ní utváří příslušné koncovky, které daný rod vyjadřují a podle něhož se utvářejí. Tak lze tedy také podle koncovek stanovit, o jaký rod se jedná.[59] Co se týče slovních druhů, které jsou ovlivněny touto kategorií, jedná se především o ohebné slovní druhy. „Nositeli gramatického rodu jsou prvotně substantiva (pro něž je tato kategorie závazná, nevyhnutelná) a některá zájmena.“[60] Dále se však tato kategorie týká i adjektiv, příčestí, přechodníků, zájmen a některých druhů číslovek.[61]

Další zajímavostí je, jakým způsobem se v českém jazyce daný rod podstatného jména vyjadřuje. „V češtině se gramatická kategorie rodu projevuje příslušností substantiva k určitému deklinačnímu typu, kongruencí větných členů, které jsou na substantivu syntakticky závislé, a prostředky odkazování, např. *Jan**a** měl**a** na sobě nov**é** šat**y**, kter**é** j**í** velmi slušel**y**.*“[62] Zde tedy můžeme vidět, že se český jazyk vždy svou flexí a jinými kategoriemi přizpůsobuje rodu daného podstatného jména. Podle tohoto rodu se poté vždy daný výraz a jeho příslušné ostatní slovní druhy utváří.

Jak již bylo výše zmíněno, bývá kategorie gramatického rodu často úzce spjata s biologickým pohlavím označovaného termínu např. muž (maskulinum), žena (femininum), dítě (neutrum). Co se týče prostředků toho, jak vyjádřit přirozený rod, životnost u mužského rodu, nebo jeho absenci, lze stanovit, že tato informace bývá již obsažena „buď v sémantické struktuře lexému jako významový rys (*matka, otec; žena, muž,* resp. *dítě*), nebo je manifestována prostředky slovotvornými (*atlet, atletka; koza, kozel, kůzle*); v obou případech je podpořena zakončením jako znakem formálním,

[57] Viz ipid. s. 82.
[58] ŠTÍCHA, František, ed. *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011. Lingvistika (Academia). s. 570. ISBN 978-80-200-1845-8.
[59] Viz ipid. s. 570.
[60] ipid. s. 570.
[61] Viz ipid. s. 570.
[62] DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 82.

tvaroslovně významným.“[63] Tímto způsobem lze tedy poznat, ke kterému rodu dané podstatné jméno patří. S tímto druhem rodu se však můžeme setkat pouze u daných podstatných jmen, neboť v ostatních případech jsou tyto kategorie spolu spojeny volně.

Rody nejsou v českém jazyce uspořádány pravidelně, nějaké rody se objevují poněkud častěji než jejich protějšky. Zajímavé je také sledovat, jaký nepoměr se v distribuci mužského a ženského rodu nachází. Důvodů pro tento nepoměr je více. Důležité je především nejprve zjistit, jestli mají dané výrazy, které jsou významově souřadné a zároveň mají odlišný rod, nějaké významově nadřazené pojmenování, které zaštiťuje význam obou daných pojmů (např. žena + muž + dítě = člověk). Pokud se však tento pojem nenachází, přebírá jeho funkci jeden z těchto souřadných členů. Tento úkol se právě týká v českém jazyce nejčastěji mužského rodu, v ženském rodě se však nachází tato významově nadřazená pojmenování také, jen v poněkud menší míře (kůň + klisna + hříbě = kůň; liška + lišák + lišče = liška).[64]

Rozdílná distribuce mužského a ženského rodu v těchto případech však není jediný důvod nerovnoměrnosti, který se při rozlišování rodů v českém jazyce nachází. Další příčinu lze také najít v případech, kdy je určitá role spojená s jistým pohlavím. Tak se tedy objevují výrazy jako např. horník či pradlena, kdy jsou dané práce jasně přiřazeny k určitým pohlavím. Dnes však převládá již tendence překonat tyto rozdíly a tak vznikají zcela nová slova, která jsou odvozená od svých protějšků a která zahrnují protějšky opačného pohlaví do dané aktivity. Můžeme se tedy setkat s výrazy jako např. vojínka či model, které vycházejí ze svých protikladů vojín a modelka.[65]

Anglický jazyk se od toho českého v této oblasti velmi liší. „V angličtině je stupeň gramatikalizace kategorie rodu podstatně nižší a její vztah k mimojazykové skutečnosti podstatně bližší, než je tomu v češtině.“ [66] Kategorie rodu je v anglickém jazyce rozdělena podle následujících kritérií. Záleží na pohlaví daného objektu, jestli se jedná o osoby nebo ne a také na tom, zda označujeme vyšší druhy zvířat.[67] Na rod se v anglickém jazyce odkazuje prostřednictvím gramatických prostředků. Hlavní rozdíl mezi anglickým a českým jazykem je, že angličtina „nerozlišuje různé deklinační typy, ani nemá shodu v rodě u adjektiv a sloves podle řídícího substantiva, rod anglických

[63] ŠTÍCHA, František, op. cit. s. 575.
[64] Viz ipid. s. 575.
[65] Viz ipid. s. 576.
[66] DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 83.
[67] Viz ipid. s. 83.

substantiv se projevuje pouze v prostředcích odkazování.“[68] Právě tento jev je důvodem pro to, že je rod v angličtině označován jako tzv. přirozený. Někdy se však také můžeme setkat s názory, že rod u podstatných jmen v anglickém jazyce vůbec neexistuje. To, k jakému rodu dané substantivum paří lze zjistit při odkazování pomocí zájmen osobních, přivlastňovacích, zvratných, zdůrazňovacích a vztažných.[69]

Pokud se jedná o rozlišování ženského a mužského rodu, existuje v anglickém jazyce několik skupin, podle toho, jak se tyto rody vytvářejí. Pokud se jedná o osoby, které se od sebe odlišují pohlavím, můžeme v anglickém jazyce pozorovat většinou dvě rozdílná slova označující tuto skutečnost např. husband – wife. Dále se také můžeme setkat s případem, kdy mají podstatná jména stejný základ a záleží pouze na sufixu, který poté signalizuje, o jaké pohlaví se jedná. Nejčastějším takovým sufixem bývá – ess např. actor – actress. Anglický jazyk dále používá výrazy jako např. man/woman, gentleman/lady, boy/girl, male/female etc., aby byl zřejmý rod ve složeninách např. men teachers – women teachers. Zároveň se zde objevuje tzv. dual gender, kdy stejná forma podstatného jména označuje jak mužský, tak ženský rod např. friend. Dále se v angličtině nacházejí podstatná jména, např. baby, na která můžeme odkazovat pomocí „he, she, it“. V odborném jazyce se v těchto situacích preferuje varianta „he“. Co se týče zvířat, jsou označována jako „it“ s výjimkou vyšších živočichů. Na ty můžeme odkazovat pomocí „he/she“, pokud k nim má člověk blízký vztah nebo mu jsou pro užitek.[70]

Jak jsme se mohli přesvědčit, je problematika kategorie rodu složitá a různorodá, neboť se v porovnání obou jazyků uplatňuje poněkud jiným způsobem. Na následujících příkladech si představíme několik případů, které ukazují, jakým způsobem se Eva Ruxová a Eva Kondrysová s touto problematikou vyrovnaly.

Jednou z nejčastějších změn rodu, kterou můžeme zpozorovat, je rozdíl mezi ženským a mužským rodem. V této kategorii nelze stanovit nějakou obecnou tendenci obou překladatelek, neboť se libovolně rozhodují pro obě varianty.

A: history (8)	A: It was a fine family-piece. (132)
B: historie (9)	B: Byla to pěkná rodinná idylka. (109)

[68] ipid. s. 83.
[69] Viz ipid. s. 82-83.
[70] Viz ipid. s. 84-86.

C: případ (12)

C: Byl to krásný rodinný výjev. (160)

A: inquiry (21)

A: interest (40)

B: dotaz (20)

B: zájmu (36)

C: otázka (29)

C: zvědavost (53)

Další změnou je přechod mezi neutrem a femininem. Zde se nachází větší množství situací, kdy Eva Ruxová zvolila ženský rod, zatímco Eva Kondrysová rod střední.

A: account (122)

A: improvement (125)

B: zprávu (101)

B: opravu (104)

C: vylíčení (148)

C: vylepšení (152)

A: such assiduous endeavours (136)

A: article (136)

B: snaha (112)

B: věc (113)

C: úsilí (165)

C: téma (165)

Existují samozřejmě ale i výjimky z tohoto pravidla, kterých je znatelně méně, kdy Eva Ruxová volí rod střední a Eva Kondrysová oproti tomu rod ženský.

A: connection (157)

A: place (181)

B: spojení (130)

B: místo (150)

C: partie (191)

C: končina (222)

Dále můžeme pozorovat změnu mužského a středního rodu. Eva Ruxová zde nejčastěji volí rod mužský, Eva Kondrysová oproti tomu rod střední. Oproti tomu se opět v určitých případech vyskytují výjimky, kdy Eva Ruxová používá rod střední a Eva Kondrysová rod mužský. Těchto výjimek je ale podstatně méně.

A: the sentiment (134)	A: room (178)
B: názor (111)	B: salónku (148)
C: stanovisko (162)	C: předsálí (219)
A: the performance (186)	A: hearing (190)
B: koncert (154)	B: poslech (158)
C: představení (228)	C: poslouchání (234)
A: description (139)	A: opinion (147)
B: líčení (115)	B: své mínění (122)
C: doslechu (168)	C: svůj názor (179)

5.3 Problematika přivlastňovacích zájmen

Překlad přivlastňovacích zájmen představuje další důležitou složku problematiky překladu, neboť se jejich použití v anglickém a českém jazyce liší. Obecně lze stanovit, že anglický jazyk používá větší množství přivlastňovacích zájmen než jazyk český. V této kapitole si tedy definujeme rozdíly obou jazyků v používání přivlastňovacích zájmen a na konkrétních příkladech si ukážeme, jak vyřešily jejich užití v českém jazyce Eva Ruxová a Eva Kondrysová.

Přivlastňovací zájmena všeobecně vyjadřují jistý druh vlastnictví. Prvním rozdílem mezi anglickým a českým jazykem je, že anglická přivlastňovací zájmena se neskloňují a nerozlišují kategorii čísla. Jejich tvar tedy zůstává ve všech pádech stejný. Český jazyk však přivlastňovací zájmena skloňuje ve všech pádech podle určitého rodu a čísla daného substantiva. Někdy nastává mezi tvary v různých pádech shoda ve formě např. genitiv a dativ od posesiva „má“.

V anglickém jazyce existují dvě skupiny přivlastňovacích zájmen tj. zájmena samostatná a nesamostatná. Tyto dva typy rozlišujeme podle toho, je-li za nimi možné

umístit další větný člen, či ne. Nesamostatná přivlastňovací zájmena plní v anglickém jazyce funkci členů (determinátorů) a nachází se vždy před podstatným jménem. Samostatná přivlastňovací zájmena se oproti tomu používají v situaci, kdy po nich nenásleduje substantivum.[71] „V angličtině se posesívních zájmen užívá při odkazování na části těla, předměty osobní potřeby a v jiných případech, kdy se v češtině přivlastňovací vztah buď nevyjadřuje vůbec, nebo dativem zvratného či osobního zájmena.“ [72] Ekvivalent anglických posesívních zájmen však není vždy české přivlastňovací zájmeno ale i dativ českého jazyka např. Have I stepped on your foot? Šlápl jsem vám na nohu?[73]

Právě kvůli této široké škále použití přivlastňovacích zájmen může nastat při překladu případ, kdy se překladatel či překladatelka nechá zdrojovým textem ovlivnit a začne překládat text strojově, a tak může v krajních situacích dojít k používání přemíry přivlastňovacích zájmen, která mohou pro českého čtenáře působit zvláštně. Různá řešení této problematiky můžeme tedy sledovat na následujících příkladech.

Eva Ruxová tíhne k častějšímu používání přivlastňovacích zájmen. Zároveň se však ne všechna přivlastňovací zájmena v originálním textu nachází. Toto řešení sice doslovně vysvětluje všechny posesívní vztahy ve větě, ale ze stylistického hlediska není toto časté užívání vhodné. Eva Kondrysová v porovnání s tím používá přivlastňovací zájmeno pouze jedno tj. k upřesnění místa.

A: they parted from Captain and Mrs. Harville at <u>their</u> own door (106)

B: rozešli se s kapitánem Harvillem a <u>jeho</u> paní u <u>jejich</u> dveří (91)

C: zanechali kapitána Harvilla s paní u dveří <u>jejich</u> domu (133)

Překlad Evy Ruxové je opět silně ovlivněn originálním textem. Eva Kondrysová naopak posesívní zájmeno vynechává. Důvodem pro toto rozhodnutí může být fakt, že jméno Louisiny sestry Henrietty je zmíněno bezprostředně za tímto slovním spojením.

A: to <u>her sister</u> (109)

B: <u>její sestře</u> (93)

[71] Viz ipid. s. 106-107.
[72] ipid. s. 107.
[73] Viz ipid. s. 107.

C: sestře (137)

Eva Ruxová se často řídí přesným zněním textu. Tuto situaci můžeme sledovat i na následujícím příkladě.

A: The Bath paper one morning announced the arrival of the Dowager Viscountess Dalrymple, and her daughter, the Honourable Miss Carteret (146)

B: Bathské noviny ohlásily jednoho rána příjezd vdovy vikomtesy Dalrymplové a její dcery slečny Carteretové (121)

C: Místní noviny jednoho dne přinesly zprávu, že do Bathu přibyla vdova po vikomtu Dalrymplovi s dcerou, urozenou slečnou Carteretovou (177)

V této pasáži se mluví o otci Charlese Musgrova, což označuje výraz „His father". Vzhledem k tomu, že je z kontextu jasné, že postavou děje je Charles Musgrove, který přemýšlí o situaci, ve které se nachází, je možné posesívní zájmeno vynechat, stejně tak jak to udělala Eva Kondrysová, která navíc ještě užila familiárního expresivního výrazu „Papá".

A: His father very much wished him to meet Captain Wentworth (53)

B: Jeho otec si velmi přeje, aby se seznámil s kapitánem Wentworthem (47)

C: Papá si velice přál, aby se seznámil s kapitánem Wentworthem (69)

Dalším rozdílem mezi anglickým a českým jazykem je, že angličtina nemá oproti češtině přivlastňovací zvratná zájmena. Z tohoto důvodu se přivlastňovací vztah vyjadřuje pomocí zájmena, které patří dané osobě např. I like *my* work. Mám rád(a) *svou* práci.[74] „Jinými slovy, pokud je ten, komu něco patří (posesor), vyjádřen gramatickým podmětem věty, dochází k reflexivizace, při níž se na místě osobního přivlastňovacího zájmena objevuje zájmeno *svůj*".[75] Mohou však nastat ale i situace, kdy není vlastník stejný jako podmět dané věty. V těchto případech se používá zájmeno, které se vztahuje k dané osobě např. Držíme palce našim reprezentantům. Zájmeno svůj se však v českém jazyce neobjevuje pouze jako zájmeno, neboť se někdy můžeme

[74] Viz ipid. s. 106.
[75] ŠTÍCHA, František, op. cit. s. 656.

setkat také s jeho substantivní podobou např. Hleděl si svého; Neodešel po svých; Vrátil se ke svým atd.[76] V překladech Evy Ruxové se toto zájmeno objevuje velmi často, neboť překládá posesívní zájmena zdrojového textu. Eva Kondrysová naopak tato zájmena často vynechává.

A: to his window (77)

B: k svému oknu (67)

C: k oknu (98)

A: without her husband (113)

B: bez svého manžela (96)

C: bez manžela (140)

A: Her knowledge of her father and Elizabeth (13)

B: Jak znala svého otce a Elizabeth (13)

C: Jak znala otce a Elizabeth (17)

V následujícím případě můžeme vidět, že Eva Kondrysová vynechává posesívní zájmeno před slovem „omluvy“. Důvodem pro toto rozhodnutí může být fakt, že již před slovem „komplimenty“ se jedno posesívní zájmeno nachází a vzhledem k tomu, že jsou „komplimenty“ i „omluvy“ od stejné osoby, tak jej Eva Kondrysová nechtěla znovu opakovat.

A: Anne drew a little back, while the others received his compliments, and her sister his apologies for calling at so unusual an hour (140)

B: Anna ustoupila trochu dozadu, zatímco ostatní přijímali jeho poklony a její sestra jeho omluvy, že je navštěvuje v tak pozdní dobu (116)

C: Anna trochu ustoupila, zatímco druzí přijímali jeho komplimenty a její sestra omluvy za to, že přichází v nezvyklou hodinu (170)

V překladech však nenastávají pouze případy, kdy se přivlastňovací zájmena nacházejí ve zdrojovém textu a jsou poté následně překládána či z cílového textu naprosto vynechána. Tento příklad demonstruje, že existují ale i případy, kdy se posesívní zájmeno ve zdrojovém textu nenachází, ale přesto jej Eva Kondrysová ve svém překladu použila.

[76] Viz GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 291.

A: In that house Elizabeth must be first (145)

B: V tomto domě musí být Elizabeth první (120)

C: V jejich domě měla Elizabeth nutně ve všem přednost (176)

V této pasáži promlouvá William Elliot k Anně. Z děje románu víme, že je to jeho sestřenice, takže je překlad Evy Kondrysové, která se rozhodla vynechat přivlastňovací zájmeno v pořádku.

A: My cousin, Anne, shakes her head. (148)

B: Moje sestřenka Anna vrtí hlavou. (122)

C: Sestřenka Anna vrtí hlavou. (179-180)

Zde se u Evy Ruxové nachází přivlastňovací zájmeno jako u originální verze. Eva Kondrysová přivlastňovací zájmeno nepoužívá, ale její přidání slovního spojení „U ní“ v podstatě význam přivlastňovacích zájmen obsahuje.

A: Her early impressions were incurable. (159)

B: Její první dojmy byly trvalé. (132)

C: U ní měly první dojmy trvalou platnost. (193)

V překladech však nenastávají jen momenty, kdy Eva Ruxová překládá přesně podle originálního textu a Eva Kondrysová přivlastňovací zájmena ve svém překladu nepoužívá. Ve vzácných situacích jako je například tato se obě překladatelky shodnou a obě používají přivlastňovací zájmeno.

A: his two daughters (178)

B: jeho dvě dcery (148)

C: obě jeho dcery (219)

V této pasáži nastává poněkud jiná situace než v těch předchozích. V ději se nachází popis toho, jak se Anna a kapitán Wentworth na sebe dívají. Tyto dvě postavy jsou postaveny přidáním přivlastňovacích zájmen do kontrastu. Tímto rozdílným použitím je signalizováno, o jakou postavu se v danou chvíli jedná. Obě překladatelky zvolily

poněkud jinou strategii během překladu. Eva Ruxová používá posesívní zájmeno pouze před slovem „zraky“, aby bylo jasné, že patří Anně. Ve zbytku věty je tedy potom už zřejmé, že druhý pohled je kapitána Wentworthe. Eva Kondrysová naopak využívá toho, že se v předchozí větě nachází výraz „Anniny oči“. Tím tedy na něj druhá věta navazuje, výraz se už znovu nemusí opakovat a může být posesívní zájmeno použito až u výrazu ke konci této věty. Překlad Evy Kondrysové je tedy poněkud volnější, Eva Ruxová se snaží zachovat všechny informace z dané věty zdrojového textu.

A: As her eyes fell on him, his seemed to be withdrawn from her. (186)

B: Jak na něm spočinuly její zraky, odvrátil, jak se zdálo, oči. (154)

C: V okamžiku, kdy na něm spočinuly, jako by se jeho oči od ní odvrátily. (228)

5.4 Překlady časů

V překladech lze také pozorovat rozdíly při překládání časů. Toto odchýlení od originálního textu však ve většině případů nezpůsobuje změnu významu věty. Změna času nebývá v rámci samotného překladu nápadná, neboť je už daný úsek v tomto čase napsán. Tato problematika se často projevuje v překladech Evy Ruxové a Evy Kondrysové. Je těžké stanovit, proč se překladatelky rozhodly právě pro dané varianty, je ale možné sledovat určité společné prvky v rámci jejich tvorby, které mohou značit jistou systematičnost a inklinaci k řešení podobných typů obdobnými způsoby.

Nejprve si definujeme čas jako pojem českého jazyka. Časy se v českém jazyce dělí do dvou skupin. První z nich jsou časy objektivní, které zahrnují čas přítomný, minulý a budoucí, které jsou zároveň vyjádřeny oznamovacím způsobem (indikativem).[77] Druhou skupinou jsou časy poměrné, kdy se současnost, předčasnost a následnost vyjadřují „v rámci větných struktur mezi jinými také pomocí slovesného vidu a pomocí přechodníků (transgresivů)“[78] Použití daného času závisí na okamžiku promluvy.

„Čas jako slovesná kategorie není totožný s časem mimojazykovým, nýbrž vyjadřuje časové zařazení děje z hlediska mluvčího nebo časové vztahy mezi různými ději vůči sobě navzájem.“[79] Tvoření času v angličtině zahrnuje dvě rozdílné podoby slovesa tzv.

[77] Viz ipid. s. 315.
[78] ipid. s. 315.
[79] DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 214.

jednoduché a složené. Co se týče jednoduchých tvarů, lze stanovit, že se nachází v kladném oznamovacím způsobu prostého prézentu a préterita. Druhá skupina tvarů jsou tvary složené.[80] „Složené tvary se skládají z jednoho nebo více pomocných sloves a příčestí nebo infinitivu lexikálního slovesa. Jelikož obsahují pomocné sloveso, otázku tvoří prostou inverzí podmětu a prvního pomocného slovesa (= určitého tvaru slovesného) a zápor připojením záporné částice za první pomocné sloveso“.[81]

Anglické temporální děje jsou stejné, jako ty české tzn., že se dělí na přítomné, minulé a budoucí. V těchto kategoriích však nastávají mezi oběma jazyky velké rozdíly. „Zatímco čeština má pro každou časovou sféru v podstatě jeden čas, který ovšem disponuje modifikacemi vidovými, jsou všechny anglické časy zastoupeny dvěma soubory tvarů, tvary prostými a průběhovými, a navíc stojí základní časy (présens, préteritum a futurum) v protikladu k časům perfektním (perfektum, plusquamperfektum, předbudoucí čas).“[82] Vzhledem k tomu, že anglické sloveso nemá z morfologického hlediska budoucí čas, můžeme se setkat s názorem, že anglický jazyk budoucí čas jako samostatnou kategorii nemá. Někteří jazykovědci dokonce přišli s myšlenkou, že neexistuje termín „present“ pokud odkazujeme na čas slovesa a na místo vymysleli výraz „nonpast“.[83]

5.4.1 Překlad minulého času

V této podkapitole si definujeme užití a tvorbu minulého času a ukážeme si možnosti jeho překladu. Pomocí minulého času vyjadřujeme děj, který se odehrál před okamžikem promluvy. Český jazyk má jako anglický jistá pravidla a postupy, pomocí kterých se minulý čas vytváří. „Vyjadřuje se v češtině pomocí příčestí *l*-ového (=kmen minulý + -l, -la, -lo, -li, -ly, -la: nesl, psala, usnul, usnuli atd.) a prézentních tvarů pomocného slovesa *být* v první a druhé osobě sg. i pl., ve třetí osobě se pomocné sloveso vypouští“.[84]

Rozdíly mezi českým a anglickým jazykem můžeme pozorovat již při rozdělení minulých časů. „Pro vyjadřování dějů minulých má angličtina tři prosté časy, préteritum, perfektum a plusquamperfektum. V češtině těmto časům odpovídá jeden čas

[80] Viz ipid. s. 214-215.
[81] ipid. s. 214-215.
[82] ipid. s. 217.
[83] Viz QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH. *A comprehensive grammar of the English language*. London: Longman, 1986. s. 176. ISBN 0-582-51734-6.
[84] GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 316.

minulý (české plusquamperfektum je řídký archaismus).“[85] Zde tedy můžeme vidět, že třem anglickým druhům minulého času odpovídá pouze jeden český a proto již v tomto okamžiku nastávají mezi oběma jazyky velké rozdíly. Tyto tři anglické minulé časy se odlišují právě v tom, jaký časový úsek vyjadřují. „Préteritum a perfektum odkazují na minulou dobu předcházející před přítomností, plusquamperfektum odkazuje na minulou dobu předcházející před bližší dobou minulou.“[86] Co se týče rozdílu mezi préteritem a perfektem, lze stanovit, že pro préteritum je charakteristický odkaz na určitou dobu v minulosti, která není spojena s přítomností. Perfektum naopak odkazuje na neurčitou dobu v minulosti, která je s přítomností spojena.[87]

V překladech románu *Persuasion* se musely Eva Ruxová a Eva Kondrysová také vypořádat s překladem minulého času. Ne vždy je ale minulý čas zdrojového textu přeložen jako čas minulý. Obecně lze stanovit, že jakmile se v originální verzi nachází minulý čas prostý, velmi často jej Eva Ruxová překládá do českého jazyka také pomocí minulého času. Tím tedy zůstává původní čas zachován. Eva Kondrysová jej oproti tomu překládá časem přítomným. Toto můžeme pozorovat v následujících případech.

A: They must retrench; that did not admit of a doubt. (11)

B: Musí omezit výdaje, o tom nebylo žádných pochyb. (12)

C: Omezit výdaje musí, o tom není pochyb (16)

A: that he could not but resolve to remain where he was (71)

B: že nemohl jinak než rozhodnout se zůstat, kde byl (61)

C: že nemohl jinak než zůstat, kde je (90)

A: He was only wrong (80)

B: Chyboval jedině v tom (69)

C: Chybuje pouze v tom (100)

[85] DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 220.
[86] ipid. s. 220.
[87] Viz ipid. s. 221.

A: and was now mourning her loss (94)

B: a teď truchlil nad její ztrátou (80)

C: a nyní truchlí nad jejím odchodem (118)

A: he spent so much of his time at Uppercross (90)

B: on trávil tolik času v Uppercrossu (78)

C: kapitán tráví tolik času v Uppercrossu (114)

A: Every body was wanting to visit them. (135)

B: Každý je chtěl navštívit. (112)

C: Kdekdo je chce navštívit. (164)

Tato řešení se samozřejmě nevyskytují vždy, i přesto, že patří mezi nejčastější tendence, které lze v těchto překladech sledovat. V textu nastávají situace, kdy v překladu Evy Ruxové použití času kolísá, neboť užívá času přítomného či minulého. V porovnání s tím naopak Eva Kondrysová zachovává původní formu daného slovesa a volí použití minulého času, který se nachází ve zdrojovém textu.

A: for who would be glad to see her when she arrived? (133)

B: vždyť kdo ji rád uvidí, až přijede? (110)

C: protože, kdo bude mít radost, že přijela? (161)

A: After a short struggle, however, Charles Hayter seemed to quit the field. (80)

B: Zdálo se však, že po krátkém boji Charles Hayter opouští pole. (69)

C: Zato Charles Hayter jako by po krátkém vzdorování svou při vzdal. (101)

A: They knew he was to dine (140)	A: She saw that he saw Elizabeth (174)
B: Vědí, že má večeřet (116)	B: Viděla, že on Elizabeth vidí (144)
C: Věděli, že večeří (169)	C: Viděla, že on Elizabeth zahlédl (213)

5.4.2 Překlad přítomného času

Dalším zajímavým aspektem v překladech románu *Persuasion* je přetvoření času přítomného, které si představíme v této podkapitole. Aby mohl být tento čas použit, musí chtít mluvčí vyjádřit děj, který se odehrává v okamžiku promluvy. Existují i výjimky z tohoto pravidla. Jednou z nich jsou např. mimočasové děje, které se vlivem mluvčího vztahují na přítomnost (např. přísloví, obecná tvrzení např. matematické a přírodní zákony etc.). Dále se také vyskytuje tzv. prézens historický, kdy jsou do přítomnosti převedeny děje minulé, které komentují historickou nebo již uplynulou událost. Tím působí daná situace, jako kdyby se stávala v přítomnosti i přesto, že se již dávno udála. V některých případech jsou i děje budoucí uvedeny jako přítomné a nesou pouze význam budoucího času přitom forma slovesa je v přítomnosti. V českém jazyce se přítomný čas tvoří pomocí kmenu slovesa, který je samozřejmě také v přítomném čase. K tomuto kmenu se poté připojují příslušné koncovky osob a dále se ještě rozlišuje kategorie čísla.[88] Prostý přítomný čas vyjadřuje kromě ostatních údajů také čas budoucí. Tak se tomu stává ve vedlejších větách časových a podmínkových nebo v hlavních větách u sloves přicházení a odcházení, pohybových a vyjadřujících začátek a konec děje. V českém jazyce je tato situace obdobná. Zároveň se v těchto situacích také nachází časové určení, které jasně poukazuje na to, o který čas se jedná.[89]

Co se týče anglického jazyka, tak mohou přítomné děje popisovat několik různých situací vzhledem k momentu promluvy. „Přítomné děje mohou vyjadřovat bezprostřední přítomnost vzhledem k okamžiku promluvy (*now, at this moment*) nebo delší časové období, současnost s okamžikem promluvy (*today, these days, at present* apod.). Prostý prézens vyjadřuje jak bezprostřední, tak déle trvající přítomnost.“[90]

[88] Viz GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 316.
[89] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 220.
[90] ipid. s. 217.

Průběhové tvary sloves vyjadřují děj, který aktuálně probíhá a důraz se především klade na jeho průběh.[91]

Stejně jako překlad minulého času, je i překlad přítomného času u obou překladatelek v konkrétních případech odlišný. Znovu ale můžeme pozorovat jisté tendence, ke kterým obě překladatelky tíhnou. Eva Ruxová v následujících případech překládá přítomný čas časem přítomným. Eva Kondrysová zvolila jako řešení čas minulý. Stejné řešení překladů můžeme pozorovat v příkladu s průběhovým časem přítomným.

A: Sailors work hard enough for their comforts, we must all allow. (19)

B: Námořníci si pohodlí domova těžce zaslouží, to musíme všichni uznat. (18)

C: Tvrdou prací si to zasloužili, to jistě všichni uznáme. (26)

A: and not know when a person speaks to him (130)

B: a nebude vědět, že na něho někdo mluví (108)

C: a nevšimne si, že na něj někdo promluvil (158)

A: The Musgroves are behaving like themselves (180)

B: Musgrovovi se chovají, jak je jejich zvykem (149)

C: Musgrovovi se zachovali jako vždy (220)

Toto pravidlo opět neplatí univerzálně. Zde překládá Eva Ruxová přítomný čas časem minulým. Eva Kondrysová zase naopak jako přítomný čas.

A: She has abilities, however, as well as affections (248)

B: Byla to však žena schopná, nejen milující (206)

C: Je to však žena schopná, nejen zamilovaná (305)

[91] Viz ipid. s. 233.

V následující pasáži se setkáváme s jiným řešením překladu minulého času. Infinitiv „be“ zde vyjadřuje hypotetický význam, který obě překladatelky musely přenést do českého jazyka. Zde můžeme sledovat v překladu Evy Ruxové použití přítomného času. Eva Kondrysová naopak zvolila čas budoucí.

A:be he sailor or soldier (18)

B: ať už je to námořník nebo voják (18)

C: ať už jím bude námořník či voják (25)

Příbuzným časem přítomného času je čas předpřítomný. Při jeho překladu dochází u obou překladatelek ke kolísání. Obě překladatelky zde používají v některých případech čas minulý nebo přítomný.

A: But this, no doubt, you have been always doing. (85)

B: To jste však bezpochyby vždycky dělala. (73)

C: Což nepochybně už dávno činíte. (107)

A: That has been a very great improvement. (125)

B: To je důkladné zlepšení. (104)

C: Tam došlo k velkému vylepšení. (152)

A: In general she has been in very good health, and very good looks since Michaelmas. (140)

B: Obvykle se těší velmi dobrému zdraví a už od podzimu velmi dobře vypadá. (115)

C: Zdraví jí celkem slouží a celý podzim vypadala velmi dobře. (169)

A: and has generally taken me, when I have called on Mrs. Smith (155)

B: a obvykle mě k paní Smithové doveze, když tam jdu na návštěvu (129)

C: a pokaždé mě tam zavezla, když jsem šla paní Smithovou navštívit (189)

A: And has it indeed been spoken of? (194)

B: A mluvilo se o tom opravdu? (161)

C: Opravdu se o tom mluví? (239)

5.5 Překlad množného a jednotného čísla

Další problematika, která nastává během překladu, je přeložení čísla daného podstatného jména. Často bývá z textu jasné, jakým způsobem číslo daného substantiva přeložit. Někdy je to však velmi sporné. V této kapitole si vysvětlíme kategorii čísla v českém a anglickém jazyce, v čem se od sebe tyto dva jazyky v této kategorii liší a v čem jsou si naopak podobné, a na konkrétních případech si ukážeme tendence a rozdíly v překladech Evy Ruxové a Evy Kondrysové.

Kategorie čísla se projevuje primárně u podstatných jmen. Zda se jedná o množné nebo jednotné číslo, je znatelné z příslušných koncovek, které daná čísla v českém jazyce identifikují. Kategorie čísla je v českém jazyce úzce spojená s kategorií rodu a pádu a lze z ní a jejích koncovek rozpoznat i ostatní kategorie. Kategorie čísla se však neprojevuje pouze na podstatném jménu, ale také na jiných slovních druzích. Číslem daného substantiva jsou poté ovlivněny i tvary přídavných jmen, zájmen, číslovek a sloves.[92] Rozdíl mezi singulárem a plurálem je nejlépe znatelný u podstatných jmen, která jsou počitatelná. „Forma plurálu u nich vyjadřuje význam „víc než jeden“, forma singuláru má obvykle význam jednotlivosti (Kup si nový klobouk), avšak může mít i význam mnohosti: Při holdu králi jste povinni sejmout klobouk z hlavy („každý ten svůj“ i „vaše klobouky“)“.[93] Další skupinou, kterou můžeme pozorovat, jsou podstatná jména nepočitatelná. Do této skupiny se řadí především jména látková, která pojmenovávají hmotu nebo látku a tvoří celek (např. vzduch, dřevo), abstrakta, která označují zejména vlastnosti, které bývají odvozené od adjektiv (např. stáří, rychlost) a názvy dějů, u kterých můžeme sledovat odvození od sloves (např. spaní, střelba), unika, která zahrnují názvy ojedinělých pojmů (např. gotika, vesmír). V případě, že se od nepočitatelných podstatných jmen utváří množné číslo, mívá nejčastěji následující

[92] Viz GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 230.
[93] ipid. s. 230.

významy např. odlišné druhy či typy, míru, intenzitu nebo opakování daného děje vyjádřeného podstatným jménem.[94]

Angličtina rozlišuje podobně jako český jazyk mezi dvěma čísly singulárem a plurálem. V obou jazycích se však nachází ještě zbytek dalšího čísla tj. duálu, který vyjadřuje dvojnost a párovost. V angličtině k těmto výrazům paří either, both a neither. V českém jazyce vyjadřují tyto výrazy párové části těla např. oči, uši, ruce. Číslo substantiva ovlivňuje nejčastěji slovesa a determinátory.[95] Anglický jazyk tvoří množné číslo pomocí koncovky –(e)s, která se liší svými třemi typy výslovnosti podle toho, jak je dané podstatné jméno zakončeno.

Nyní si představíme některé jevy, které se v anglickém jazyce objevují při tvorbě množného čísla. Některá anglická podstatná jména např. změní kmenovou samohlásku. S tímto případem se setkáváme např. u substantiv man – men, woman – women, foot – feet etc. V opravdu řídkých případech se plurál utváří pomocí koncovky – en (např. ox-oxen, child – children). Dále se v angličtině utvářejí množná čísla pomocí latinských plurálů např. alga – algae, bacillus – bacilli, bacterium – bacteria, genus – genera etc. Existují také plurály řecké (např. analysis – analyses, criterion – criteria), plurály slov pocházejících z francouzštiny (např. tableau – tableaux) nebo z italštiny a hebrejštiny (např. dilletante – dilletanti, cherub – cherubs, cherubim). Rozdíl mezi jednotným a množným číslem u některých podstatných jmen znamená v angličtině také změnu významu např. colour barva – coulours prapor, custom zvyk – customs clo etc.[96]

V češtině se stejně tak jako v angličtině nachází podstatná jména, která jsou označována jako singulária tantum. Česky se také nazývají substantiva hromadná a pojmenovávají skupinu stejných věcí. "Mají sice singulárovou podobu, ale označují soubory počitatelných jednotlivin (individuí)."[97] Singulária tantum obsahují typické sufixy např. – í (listí), -oví (křoví), -stvo (loďstvo), -ež (mládež), -ivo (učivo) etc.[98] Mezi anglická singulária tantum patří nepočitatelná podstatná jména (např. bread, decay), osobní jména a zeměpisné názvy (Elizabeth, Vienna), částečně konvertovaná adjektiva, která pojmenovávají označující abstraktní vlastnost (the obstucre, the impossible) a názvy her

[94] Viz ipid. s. 230.
[95] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 36.
[96] Viz ipid. s. 39-45.
[97] GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 231.
[98] Viz ipid. s. 231.

(billiards, draughts).[99] Mezi další singulária tantum patří např. i slovo „news“, které se pojí se slovesem v jednotném čísle. Podstatná jména se sufixem – ics vyjadřující vědu se také pojí se singulárem.[100]

Zároveň také existují plurália tantum, která jsou v českém jazyce nazývána jako jména pomnožná a mají pouze formu množného čísla. Do této skupiny v obou jazycích paří pojmenování věcí, které se skládají ze dvou stejných částí např. nůžky, scissors etc. V českém jazyce se sem dále především zařazují názvy svátků a různých výročí (jmeniny, dvacetiny), pojmenování druhů kalhot (tepláky, elasťáky), zeměpisné názvy (Hranice, Budějovice) a párové orgány (ledviny, játra).[101] Pokud je označena skupina osob, jejichž vlastnost popisuje částečně konvertované adjektivum (např. the homeless, the sick etc.), jedná se také o plurália tantum. Dále se do této skupiny řadí zeměpisná vlastní jména např. the Hebrides, the West/East Indies, the Netherlands etc. V této kategorii se také projevují rozdíly mezi oběma jazyky. České protějšky anglických plurálií tantum jsou často v jednotném čísle např. brains mozek, goods zboží, phonetics fonetika, billiards kulečník etc. Pokud porovnáme angličtinu a češtinu opačným způsobem, tak zjistíme, že některá česká plurália tantum naopak nacházejí své protějšky v anglických podstatných jménech v čísle jednotném např. back záda, birthday narozeniny, violin housle etc.[102] Rozdíly v obou jazycích se samozřejmě projevují i při překladu z českého do anglického jazyka např. u českého podstatného jména v množném čísle, které je přeloženo jako anglické substantivum v čísle jednotném. Důvody jsou odlišnosti lexikální, sémantické etc. Lexikálně motivované změny jsou způsobené např. použitím podstatných jmen nepočitatelně, singulárii tantum etc. Důvody pro sémantické rozdíly v čísle podstatných jmen jsou dva. První z nich je, že se ve zdrojovém textu nachází podstatné jméno, které patří do kategorie plurálií tantum a je užito v singulativním významu. Druhý z nich je, že je podstatné jméno v množném čísle užito s generickou referencí.[103]

[99] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 46.
[100] Viz QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH, op. cit. s. 299.
[101] Viz GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, op. cit. s. 231.
[102] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 48-49.
[103] Viz KLÉGR, Aleš. *The noun in translation: a czech-english contrastive study*. Praha: Karolinum, 1996. s. 159-161. ISBN 80-7184-155-2.

„Zvláštní případ singulárového tvaru označujícího více než jednu jednotku jsou kolektiva, tj. substantiva označující skupinu životných jedinců“.[104] Podle sémantického hlediska lze rozdělit kolektiva do dvou skupin. Tou první jsou kolektiva skupinová, která zahrnují různé skupiny jedinců např. company, family, crew etc. Druhá skupina zahrnuje kolektiva generická, která pojmenovávají danou třídu (např. the proletariat, the public, clergy etc.). Kolektiva mohou vytvářet jak formu singulativní tak i plurální. Záleží pouze na tom, jestli je jejich užití zamýšleno jako představa celku nebo jedinců, kteří jsou jeho součástí. Pokud převládá představa celku, je vše řízeno gramatickým hlediskem a používá se odkazování pomocí it, its, which. Pokud se naopak soustřeďujeme na představu jednotlivců, kteří daný celek utvářejí, orientujeme se na významovou stránku a používáme odkazování pomocí they, them, their, who.[105]

Jak jsme se mohli přesvědčit, existují jisté situace, kdy jsou si angličtina a čeština v kategorii čísla podobné, zároveň však můžeme pozorovat velké rozdíly. Při analýze překladů románu *Persuasion* se můžeme setkat s momenty, kdy Eva Ruxová tíhne spíše k formám čísla jednotného, zatímco Eva Kondrysová preferuje číslo množné. Počet těchto případů v obou překladech značně převyšuje. Tato skupina zahrnuje případy, kdy Eva Ruxová striktně dodržuje číslo zdrojového jazyka. Jak už jsme se mohli přesvědčit, je její překlad na mnoha místech opravdu věrný originálnímu textu. Stejně tak je tomu i v následujících případech.

A: that the present juncture is much in our favour (16)

B: že současná situace je nám velmi příznivá (16)

C: že současné poměry jsou nám příznivě nakloněny (23)

A: and that she reprobates all inequality of condition and rank more strongly than most people (33)

B: a že odsuzuje každou nerovnost společenského postavení a hodnosti mnohem přísněji než většina lidí (31)

C: a jakékoliv nerovnosti majetkové či společenské ji děsí víc než většinu lidí (45)

[104] DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 44.
[105] Viz ipid. s. 44.

A: and that, on the strength of this present income (214)

B: a že na základě jeho dnešního příjmu (178)

C: a tohle spolu s jeho současnými příjmy (263)

A: but generally speaking it is its weakness and not its strength that appears in a sick chamber (154)

B: ale celkem vzato objevuje se v pokoji nemocného její slabost, a ne její síla (127)

C: ale obecně spíš platí, že v pokoji nemocného se vyjeví její slabosti (187)

A: But now, the matter has taken the strangest turn of all (169)

B: Teď však vzala celá ta věc nejpodivnější obrat (140)

C: A teď vzaly události ještě podivnější obrat (206)

A: and their daily intercourse with the other family (44)

B: jejich denní styk s druhou domácností (40)

C: a každodenní styky s druhou rodinou (58)

V následujícím případě si můžeme povšimnout, že Eva Ruxová přidává slovo „druhem“, které poté jasně určuje použití čísla jednotného. Eva Kondrysová naopak používá spojení „sedavých činnostech“, které jí umožňuje použít číslo množné.

A: and a decided taste for reading, and sedentary pursuits (94)

B: zálibou v četbě a sedavým druhem zábavy (81)

C: a zálibou ve čtení a sedavých činnostech (119)

Dále však také můžeme sledovat případy, kdy se naopak překlad Evy Kondrysové v čísle shoduje s originální verzí zdrojového textu. Oproti tomu však Eva Ruxová volí číslo jednotné.

A: but all the rest of the family were again in their usual quarters (132)

B: ale všichni ostatní členové rodiny byli ve svém obvyklém bydlišti (109)

C: ale ostatní členové rodiny se znovu usadili ve svých domovech (159)

A: with Captains Harville and Wentworth (218)

B: s kapitánem Harvillem a Wentworthem (182)

C: s kapitány Harvillem a Wentworthem (268)

A: that such precious feelings are gone for ever (234)

B: že ten vzácný cit je navždy pryč (195)

C: že drahocenné city nejsou jen minulostí (288)

Další případ, který se v překladech vyskytuje, je, že Eva Ruxová používá množné číslo, Eva Kondrysová v porovnání s ní naopak číslo jednotné. Těchto případů je ale podstatně méně v porovnání s řešeními uvedenými nahoře.

A: without anguish of spirit (206)

B: bez duševních muk (172)

C: bez duševního rozrušení (253)

A: and made her way to the proper apartment (226)

B: a došla k jejich pokojům (188)

C: a odebrala se do patřičného apartmá (278)

Zde můžeme pozorovat generické užití anglického neurčitého členu. Neurčenost referenta podstatného jména je možné vyjádřit pomocí neurčitého nebo nulového členu či pomocí „some“. V těchto případech je daná informace poprvé zmíněna. Další situací, kdy je možné tuto neurčenost využít, je, pokud se nachází více potencionálních referentů a mluvčí mluví o některém z nich.[106] Toto anglické generické použití vyřešily obě překladatelky pomocí různých čísel. Eva Ruxová zvolila plurál, Eva Kondrysová oproti tomu singulárovou podobu.

A: but I quite agree with my father in thinking a sailor might be a very desirable tenant (18)

B: souhlasím plně s tatínkem, že námořníci mohou být velmi dobří nájemníci (17)

C: a tatíčkův názor, že námořník by patrně byl velice vhodným nájemcem, zcela sdílím (24)

V tomto případě si můžeme povšimnout, že Eva Ruxová používá množné číslo a celou frázi vyřešila tím, že přeložila slovo „happiness“ jako „šťastné“ a tím v podstatě vytvořila modifikaci ke slovu „vyhlídky“. Eva Kondrysová oproti tomu použila abstraktní podstatné jméno „štěstí“.

A: had no other alloy to the happiness of her prospects (248)

B: nekalilo nic její šťastné vyhlídky (207)

C: nenacházela už nic, co by jí kalilo štěstí (306)

V následující pasáži probíhá hned několik změn. Lze si povšimnout, že Eva Kondrysová nápaditě vyřešila deminutivem slovo „gibbon“. Eva Ruxová přidává několik vedlejších vět, které upřesňují celou situaci. Pravděpodobným důvodem, proč se zde Eva Ruxová rozhodla pro množné číslo je také vliv tvaru sloves, která se zde nacházejí a vyjadřují opakování např. naslouchala, říkala, radila, poskytovala, vyžadovala, uvázala etc. Eva Kondrysová se naopak rozhodla pro jednotné číslo.

A: from altering her ribbon to settling her accounts (218)

B: počínajíc stuhou, kterou jí znovu uvázala, až k účtům, které jí dala do pořádku (182)

[106] Viz ipid. s. 71-72.

C: a upravit jí stužku nebo spočítat účet (268)

6. Syntaktická rovina

6.1 Interpunkce

Překlad interpunkce tvoří součást spjatou se syntaxí, která se velmi často mezi různými jazyky liší, neboť každý jazyk má ohledně této problematiky svá pravidla. V této kapitole si vysvětlíme základní pravidla interpunkce v anglickém jazyce a na konkrétních případech si ukážeme, kdy český a anglický jazyk spolu v této tématice korespondují a kdy jsou naopak odlišné. Obecně lze stanovit, že tečka na konci anglické věty odděluje dva vzájemně nesouvisející oddíly. Čárka se naopak používá u dvou oddílů, které jsou spolu příbuzné. Středník odděluje oddíly, které jsou samostatné po strukturní formě ale příbuzné sémanticky.

Použití čárky v anglických větách závisí na tom, zda je věta označena jako „defining" nebo jako „non-defining". Pokud používáme větu typu „defining", která je zároveň vztažná a nepoužijeme čárku, znamená to, že myslíme pouze některé z lidí/věcí/oblastí, které subjekt zahrnuje (Pop-stars who earn fortunes should pay higher taxes.). Pokud použijeme větu typu „non-defining" s čárkou, označujeme všechny pojmy, které vyjadřuje subjekt (Pop-stars, who earn fortunes, should pay higher taxes.). Pokud používáme výraz „which" záleží na tom, jestli se vztahuje k celé předchozí větě, či k nějakému konkrétnímu podstatnému jménu. Pokud se k této předchozí větě vztahuje, je v anglickém jazyce použita čárka (Peter was sulking all the time, which ruined the atmosphere of the party.).[107] Čárka se především používá, aby oddělila věty v rámci jedné věty. Jejím hlavním užitím je, aby oddělila spolu spojené věty. Pokud jsou spojeny tři a více vět a před poslední se nachází koordinační spojka „and" nebo „or", umisťuje se čárka před všechny části věty. Čárka se v anglickém jazyce nepoužívá např. ve spojeních jako The movie was long and boring. etc.[108]

6.1.1 Odlišná interpunkce v překladu Evy Ruxové

Příkladů, kdy se nacházejí odlišnosti v překladu Evy Ruxové je více než v překladu Evy Kondrysové. Tyto odlišnosti si představíme v této podkapitole. Následující pasáže

[107] Viz MACPHERSON, Robin. *Základy anglické stylistiky*. Praha: Academia, 1997. s. 135-136. ISBN 80-200-0644-3.
[108] Viz QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH, op. cit. s. 1615-1617

znázorňují absenci uvozovek. V prvním případě se v předchozí větě tento výrok, který je v originálním textu i v překladu Evy Kondrysové, nachází. Říká ho pan Walter Elliot, který řeší svou finanční situaci. Vzhledem k tomu, že se daný výrok v originálním textu již nachází, je v originální verzi a v překladu Evy Kondrysové v uvozovkách. Eva Ruxová oproti tomu používá vykřičník na konci tohoto výrazu, tím utváří zvolání. Druhý příklad opět znázorňuje absenci uvozovek při označení daného termínu.

A: ‘Quit Kellynch-hall.‘ The hint was immediately taken up by Mr. Shepherd (13)

B: Opustit kellynchské sídlo! Toho nápadu se okamžitě chopil pan Shepherd (13)

C: „Opustit Kellynch.“ Výroku se okamžitě chopil pan Shepherd (18)

A: He had, in fact, though his sisters were now doing all they could for him, by calling him ‘poor Richard,‘ (49)

B: Třebaže teď jeho sestry pro něho dělaly, co mohly, a nazývaly ho chudákem Richardem, (43)

C: Jeho sestry mu sice nyní poskytly nejvyšší uznání, když ho nazývaly „chudákem Richardem“, (64)

V této pasáži chybí u Evy Ruxové uvozovky, i přesto, že se jedná o přímou řeč. Je však možné, že to nebyl záměr překladatelky a jedná se pouze o překlep či pouhou nepozornost.

A: ‘Since the idea had been started in the very quarter which ought to dictate, he had no scruple,‘ he said (13)

B: Jelikož ten nápad vyšel právě od toho, kdo měl rozhodovat, řekl (13)

C: „Jelikož s nápadem přichází ten, na němž spočívá i rozhodování, neváhám doznat,“ pravil (18)

Na konci této věty můžeme pozorovat v originální verzi i překladu Evy Kondrysové otazník. Eva Ruxová konstruuje větu jako rozkaz, proto zvolila možnost vykřičníku na jejím konci.

A: Penelope, my dear, can you help me to the name of the gentleman who lived at Monkford - Mrs. Croft's brother? (22)

B: Penelopo, drahoušku, pomoz mi vzpomenout na jméno toho pána, který žil v Monkfordu - bratra paní Croftové! (21)

C: Penelope, holčičko drahá, nepomůžeš mi – jakpak se jmenoval ten pán, co žil v Monkfordu - bratr paní Croftové? (30)

Zde používá Eva Ruxová otazník, který v této větě působí nejspíše poněkud jiným způsobem, než by měl. Její věta vyjadřuje spíše nejistotu či překvapení. Zároveň si můžeme povšimnout dnes již zastaralého spojení „se … pamatujete". Pan Elliot ale netvrdí, že si na danou postavu pamatuje, proto je oznamovací věta vhodnější.

A: Came there about the year -5, I take it. You remember him, I am sure. (23)

B: Mám za to, že sem přišel kolem roku – pět. Jistě se na něho pamatujete? (22)

C: Přišel tam někdy v pátém roce. Jistě si na něho vzpomínáte. (31)

V následujícím příkladě se nachází zajímavý způsob řešení dané pasáže. Originální text a překlad Evy Kondrysové rozdělují daný úsek do dvou vět. Eva Ruxová oproti tomu dvě věty spojila v jednu pomocí čárky.

A: and Anne an extremely pretty girl, with gentleness, modesty, taste and feeling. – Half the sum of attraction, on either side, might have been enough, for he had nothing to do, and she had hardly any body to love; (25)

B: a Anna byla neobyčejně hezká dívka, jemná, skromná, citlivá, dobrého vkusu, polovina těch půvabů na obou stranách by byla stačila, neboť on neměl co na práci a ona neměla koho milovat; (23-24)

C: a Anna byla dívka velmi půvabná, jemná, mírná, s vybraným vkusem, citlivá. I poloviční počet předností na jedné i druhé straně by postačil, protože on neměl co na práci a ona neměla zvlášť koho milovat, (34)

Zde můžeme pozorovat různé vyřešení problematiky spojek. V prvním případě Eva Ruxová vynechala spojku „and“ a místo ní přidala čárku, která ji v podstatě nahrazuje. Eva Kondrysová zase oproti tomu zanechává originální opakování spojek.

A: Anne sighed and blushed and smiled, in pity and disdain, either at her friend or herself. (177)

B: Anna povzdechla, zarděla se a usmála se soucitně a pohrdavě, snad své přítelkyni, snad sobě. (147)

C: Anna si povzdechla a zrudla a usmála se soucitně i s pohrdáním snad nad lady Russellovou anebo nad sebou. (217)

Dále se v originálním textu *Persuasion* nacházejí výrazy, které jsou v kurzívě. Kurzíva má několik funkcí. Vyjadřuje důraz, některá slova cizího původu, názvy knih etc.[109]

A: which is rather apt to be unreasonably discontented when a woman *does* marry again, than when she does *not* (5)

B: kteří bývají spíš nerozumně nespokojeni, když se žena znovu provdá, než když to neudělá (7)

C: ti ostatně spíš odsoudí ženu, když se znovu vdá, než tu, která tak neučiní (8)

6.1.2 Odlišná interpunkce v překladu Evy Kondrysové

V této podkapitole se zaměříme na odlišný přístup Evy Kondrysové během překladu interpunkčních znamének. Eva Kondrysová je v porovnání s Evou Ruxovou oproti ostatním kapitolám velmi věrná originální struktuře. Nachází se však také menší počet situací, kdy se interpunkce Evy Kondrysové od zdrojového textu liší. První odlišnosti, můžeme pozorovat na následujících dvou příkladech, kdy se v originálním textu a překladu Evy Ruxové nachází i v posledním slovním spojení čárky. Eva Kondrysová naopak používá spojku „a“.

[109] Viz MACPHERSON, Robin, op. cit. 186.

A: and Sir Walter, independent of his claims as an old acquaintance, an attentive neighbour, an obliging landlord, the husband of her very dear friend, the father of Anne and her sisters (11)

B: a sir Walter, odhlédneme-li od jeho práva starého přítele, pozorného souseda, laskavého pána domu, manžela její předrahé přítelkyně, otce Anny a jejích sester (12)

C: a sir Walter, když pomineme, že to byl starý známý, pozorný soused, vlídný vrchnostpán, manžel její nejdražší přítelkyně a otec Anny a jejích sester (16)

A: She wanted more vigorous measures, a more complete reformation, a quicker release from debt, a much higher tone of indifference for every thing but justice and equity. (12)

B: Chtěla účinnější opatření, úplnější nápravu, rychlejší vyproštění z dluhů, větší lhostejnost ke všemu, co nebylo spravedlivé a slušné. (12)

C: Ona jediná si přála uskutečnit rázná opatření, odhodlat se k podstatné nápravě, co nejdříve se zbavit dluhů a pomíjela mnohem lhostejněji vše krom toho, co žádá slušnost a spravedlnost. (16)

V následující větě si můžeme povšimnout, že se ve zdrojovém textu a v překladu Evy Ruxové nachází středník. Eva Kondrysová naopak souřadicí spojkou „a“ propojuje obě věty a utváří mezi nimi plynulý přechod.

A: Lady Dalrymple’s carriage, for which Miss Elliot was growing very impatient, now drew up; the servant came in to announce it. (174)

B: Kočár lady Dalrymplové, na nějž slečna Elliotová tak netrpělivě čekala, nyní předjel; sluha to přišel oznámit. (144)

C: Kočár lady Dalrymplové, jejž Elizabeth s rostoucí netrpělivostí vyhlížela, nyní předjel a sluha to přišel oznámit. (213)

Na tomto příkladu můžeme pozorovat, že Eva Kondrysová používá tázacích vět, nejspíše aby zvýšila intenzitu údivu. Překlad Evy Ruxové dodržuje originální podobu textu.

A: Colonel Wallis! are you acquainted with him? (201)

B: Plukovník Wallis! Znáš se s ním? (168)

C: Od plukovníka Wallise? Ty se s ním znáš? (247)

6.1.3 Slova versus znaménka

S touto tématikou souvisí také překlad znamének, neboť i jejich překlad může změnit syntaktickou stavbu věty. Tento jev můžeme sledovat na následujících příkladech. Zde použila Eva Ruxová obdobnou formu, která se nachází v originálním textu. Jediná změna je pouze forma názvů měsíce listopadu. V originálním textu se nachází zkrácená varianta „Nov.“, kterou však Eva Ruxová překládá celým názvem měsíce. Eva Kondrysová naopak vynechává tato slova originálního textu a používá znaménka, která jasně vysvětlují obsah daného výrazu.

A: Elizabeth, born June 1, 1785; Anne, born August 9, 1787; a still-born son, Nov. 5, 1789; Mary, born Nov. 20, 1791 (3)

B: Elizabeth, narozená 1. června 1785; Anna, narozená 9. srpna 1787; syn, jenž přišel na svět mrtvý 5. listopadu 1789; Mary, narozená 20. listopadu 1791 (5)

C: Elizabeth, *1. června 1785; Anna, *9. srpna 1787; mrtvě narozený syn, 5. listopadu 1789; Mary, *20. listopadu 1791 (5)

Zajímavostí děl Jane Austenové je následující forma oslovení. Eva Ruxová ho překládá stejným způsobem, jaký se nachází ve zdrojovém textu. Eva Kondrysová volí poněkud jinou variantu, neboť přidává „X.“ a tím umocňuje neurčenost dané postavy.

A: Mr. ---; a Mr. (24)

B: panu --; pan (23)

C: panu X., jelikož nějaký pan X. (32)

6.2 Rozdíly v podmětech

Rozdíly v syntaxi však zahrnují také mnoho jiných případů. Jedním z nich je například rozdíl v podmětech věty v překladech. Tato změna souvisí převážně s kontextem daného překladu a často nezpůsobuje žádné zásadní potíže, neboť je vhodná ke kontextu dané pasáže a proto si jí často nelze ani povšimnout. Občas se však můžeme setkat se situací, kdy změna podmětu dané věty problémy již způsobuje a tím zároveň znesnadňuje čtenáři porozumět dané pasáži.

„Větné členy jsou syntaktická kategorie (v závislostní i jiné gramatice) odrážející lineární povahu mluvy a její členění především na aktanty akce tj. agens, objekt, nástroj aj.“[110] Větné členy a přístupy k nim se však v některých jazycích liší. Tuto skutečnost můžeme pozorovat na následujícím rozdělení např. český doplněk (atribut verbální), ruský predikativ, anglický adjunkt, francouzský complément etc. Subjekt tvoří spolu s predikátem jádro věty a je jejím základním členem.[111] Subjekt závisí na slovesu v činném rodě. Podmět dané věty je konatel, který je buď činitel, nebo nositel děje, různých stavů nebo vlastností.[112] V anglické větě musí být podmět vždy přítomen. Zároveň však existují v imperativu 2. os. věty s nevyjádřeným podmětem. Následující příklad jasně demonstruje rozdíly mezi anglickou a českou větou: What do you suggest then? Co tedy navrhuješ?[113]

Obecně lze stanovit, že jsou překlady Evy Ruxové i v této tématice podobné originálnímu textu. Eva Kondrysová naopak volí různé podměty, jejichž výběr je ovlivněn kontextem a formou dané pasáže.

A: Now, how were his sentiments to be read? (58)

B: Jak bylo možno porozumět tomu, co cítí? (51)

C: Jak si má ale vykládat jeho pocity? (75)

Na následujícím příkladu můžeme vidět, že v překladu Evy Ruxové se nachází v obou částech věty stejný podmět. Eva Kondrysová naopak používá v obou částech věty podměty rozdílné.

---

[110] ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Pražská imaginace, 1997. s. 215. ISBN 80-7110-183-4.
[111] Viz ipid. s. 215.
[112] Viz CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 2010. s. 302. ISBN 978-80-246-1743-5.
[113] Viz DUŠKOVÁ, Libuše, op. cit. s. 390.

A: He must be either indifferent or unwilling. (56)

B: Buď bude lhostejný, anebo si setkání nepřeje. (50)

C: Musí mu být lhostejná, vždyť se rozhodl nejednat. (73)

Zde používá Eva Kondrysová podobnou variantu té, která se nachází ve zdrojovém textu a dává celou větu do uvozovek. V porovnání s tím naopak volí odlišné podměty. Eva Ruxová používá vedlejší větu, ale se stejnými podměty, jaké se nachází v originálním textu.

A: Henrietta asked him what he thought of you, when they went away; and he said, "You were so altered he should not have known you again." (59)

B: Když odešli, Henrietta se ho ptala, co o tobě soudí; a on řekl, že jsi tak změněna, že by tě už nepoznal. (51)

C: Henrietta se ho zeptala, co soudí o tobě, když odsud odcházeli, a on odpověděl: ‚Slečna se tak změnila, že jsem ji sotva poznal.' (75)

Eva Ruxová zde používá podmět, který je omezen na svou singulativní funkci. Eva Kondrysová překládá podmět shodně s podmětem originálu.

A: There we differ, Mary (130)

B: V tom se s tebou neshoduji, Mary (107)

C: V tom se neshodneme, Mary (158)

V následující pasáži promlouvá lady Russellová. Eva Ruxová zachovává stejný podmět jako zdrojový text, neboť originální znění celé věty je: „I hope I shall remember, in future…. not to call…". Eva Kondrysová oproti tomu používá podmět všeobecný. Tento rozdíl však nezpůsobuje žádné změny ve významu, jen je každé řešení jiné.

A: not to call at Uppercross in the Christmas holidays. (133)

B: abych nejezdila do Uppercrossu na návštěvu o vánočních svátcích (110)

C: že o Vánocích se na návštěvu do Uppercrossu jezdit nemá (161)

Následující příklad demonstruje, že změna podmětu může často i radikálně změnit obsah celé věty. V překladu Evy Ruxové se nachází zcela jiná osoba než v originálním textu. Tato osoba je již ale pro význam věty zásadní a proto mění danou informaci. Tak tedy z textu vyplývá, že přichází Louisa, ale ve skutečnosti přichází někdo zcela jiný.

A: Is he coming, Louisa? (76)

B: Už jdeš, Louiso? (66)

C: Už jde, Louiso? (97)

Další změna obsahu se nachází i v následující pasáži. Eva Ruxová zde oproti předchozímu příkladu zachovala přesné znění originálu. Eva Kondrysová naopak používá podmět věty, který zahrnuje pouze jednoho člověka a nenaplňuje široký význam zájmena „we“. Tak tedy dochází k nepřesnosti, neboť druhá osoba není zahrnuta do děje.

A: And yet they would not have been pleased, if we had refused to join them. (81)

B: A přitom by jim nebylo milé, kdybychom s nimi nechtěly jít. (69)

C: A přitom by je mrzelo, kdybych s nimi nešla. (102)

6.3 Odlišnosti ve větné stavbě

Dále také můžeme pozorovat rozdíly na úrovni větné stavby. Vzhledem k tomu, že se anglický a český jazyk od sebe větnou stavbou liší, jsou některé rozdíly markantní, jiné jsou zase velmi podobné originální verzi. V této kapitole se setkáme s případy, kdy je větná stavba překladu Evy Ruxové podobná originální verzi i s případy, kdy je zdrojovému textu naopak podobný překlad Evy Kondrysové. Zároveň si představíme pasáže, kdy obě překladatelky zvolily jinou větnou stavbu než originální text Jane Austenové.

6.3.1 Odlišnosti ve větné stavbě překladu Evy Ruxové

V této podkapitole si představíme případy, kdy je překlad Evy Ruxové nápadně odlišný od originální verze. V překladu Evy Kondrysové se naopak nacházejí podobnosti se zdrojovým textem.

V této pasáži si můžeme povšimnout, že se v překladu Evy Ruxové nachází jiná pozice věty. Místo toho, aby se nacházela jako u originálního textu nebo u překladu Evy Kondrysové téměř ze samotného jejího začátku, zvolila Eva Ruxová její postavení až na samotném konci.

A: She consulted, and in a degree was influenced by her, in marking out the scheme of retrenchment, which was at last submitted to Sir Walter. (12)

B: Poradila se s ní a návrh na omezení výdajů, který byl nakonec siru Walterovi předložen, vypracovala zčásti pod jejím vlivem. (12)

C: Radila se s ní, k lecčemu se od ní dala přemluvit, když sepisovaly návrh jistých omezení, a ten byl nakonec siru Walterovi předložen. (16)

Následující úsek vyřešila Eva Ruxová přidáním vedlejší věty, která umožňuje snadnější pochopení jejího obsahu. Eva Kondrysová naopak zachovává jednoduchý vzhled věty, ke kterému již žádnou vedlejší větu přidávat nemusí, neboť jsou v ní obsaženy všechny informace.

A: In music she had been always used to feel alone in the world (45)

B: Byla vždycky zvyklá uvědomovat si při hudbě, že je sama na světě (40)

C: Při hraní se vždycky cítila sama na světě (59)

Zde si můžeme povšimnout, že Eva Ruxová používá opět vedlejší větu, která vysvětluje obsah dané věty. Eva Kondrysová naopak další větu nepřidává a tím je její řešení podobné originálnímu textu. Pozicí se dále liší slovní spojení „early enough“.

A: As to Captain Wentworth’s views, she deemed it of more consequence that he should know his own mind, early enough not to be endangering the happiness of either sister (75)

B: Co se týkalo úmyslů kapitána Wentworthe, domnívala se, že je důležitější, aby věděl včas, co chce, a neohrozil štěstí jedné nebo druhé sestry (65)

C: A co se stanoviska kapitána Wentworthe týkalo, zdálo se jí nejdůležitější, aby se rozhodl, co chce, dříve než ohrozí šťastné naděje obou sester (95)

Na následujícím příkladě si opět můžeme povšimnout, že Eva Ruxová vyřešila tento úsek tak, že přidala novou větu. Eva Kondrysová naopak zachovává znění originálu.

A: After a moment's pause he said (174)

B: Okamžik mlčel, a pak řekl (144)

C: Po chvíli řekl (213)

V překladu Evy Ruxové se také nacházejí prvky ve větné stavbě, které jsou již pro dnešního čtenáře zastaralé.

A: on her improved looks (143)

B: že teď hezčí vypadá (118)

C: oč lépe vypadá (174)

A: She had learnt, in the last ten minutes, more of his feelings towards Louisa (182)

B: Za posledních deset minut dozvěděla se o jeho citech k Louise (151)

C: Dozvěděla se za posledních deset minut víc o jeho vztahu k Louise (223)

6.3.2 Odlišnosti ve větné stavbě překladu Evy Kondrysové

V této podkapitole si představíme situace, kdy jsou překlady Evy Ruxové podobné originální verzi. Překlad Evy Kondrysové se zde naopak v mnoha případech od této verze liší. Obecně jsou tyto odlišnosti utvářeny tím, že Eva Kondrysová často formuje vedlejší věty, které často nahrazují např. podstatná jména, příslovce etc. Tuto skutečnost můžeme pozorovat na následujících příkladech.

A: This peace will be turning all our rich Navy Officers ashore. (16)

B: Tenhle mír přivede naše bohaté námořní důstojníky na břeh. (16)

C: Nadcházející mír znamená, že se četní zámožní námořní důstojníci ocitnou na pevné zemi. (23)

A: and Lady Russell had lamented her refusal (27)

B: a lady Russellová naříkala nad jejím odmítnutím (26)

C: a lady Russellová lamentovala, že ho Anna odmítla (37)

Podobná situace nastává v následující pasáži, kdy Eva Kondrysová používá vedlejší větu přívlastkovou, zatímco překlad Evy Ruxové je naopak věrný originálnímu textu.

A: Anne hoped she had outlived the age of blushing; but the age of emotion she certainly had not. (47)

B: Anna doufala, že má léta červenání již za sebou; určitě však za sebou neměla léta citového vzrušení. (42)

C: Anna doufala, že už vyrostla z let, kdy se dívky pýří, ale rozcitlivění rozhodně dosud nepřekonala. (61)

Zde Eva Kondrysová dokončila nejprve přímou řeč a poté až za ni přidala sloveso. Eva Ruxová a zdrojový text naopak přímou řeč rozdělují na dva úseky.

A: 'And I will tell you our reason,' she added, 'and all about it. (48)

B: „A povím vám taky proč," dodala, „všechno vám o tom povím. (43)

C: „A povím vám, z jakého důvodu a oč nám jde," dodala. (63)

V následujícím případě můžeme pozorovat, že překlad Evy Ruxové je podobný originální verzi. Eva Kondrysová oproti tomu vkládá doprostřed hlavní věty větu vedlejší. Další zajímavostí, která se zde nachází, je překlad anglického „cousins". Eva Ruxová tento pojem překládá jako „sestřenky a bratranci", a tím vysvětluje celý široký význam, které toto jedno anglické slovo zahrnuje. Eva Kondrysová jej naopak překládá jako „rodina" a vztahuje tento výraz k slovu „tetinka". Tím volí pouze jedno slovo, které má však širší význam než „cousins", neboť může zahrnovat i jiné členy její rodiny. Eva Kondrysová také používá expresivní slovo „tetinka" zatímco Eva Ruxová „teta".

A: After a little succession of these sort of debates and consultations, it was settled between Charles and his two sisters, that he, and Henrietta, should just run down for a

few minutes, to see their aunt and cousins, while the rest of the party waited for them at the top of the hill. (83)

B: Po mnohém dohadování a radění Charles a jeho dvě sestry se rozhodli, že on a Henrietta seběhnou dolů na pár minut podívat se na tetu a na sestřenky a bratrance a zbylá společnost že na ně počká na vršku. (72)

C: Po výměně názorů a úvahách, které v následujících minutách proběhly mezi Charlesem a jeho sestrami, bylo rozhodnuto, že on sám a Henrietta zaběhnou krátce pozdravit tetinku a její rodinu, a ostatní na ně zatím počkají na kopci. (105)

6.3.3 Odlišnosti ve větné stavbě obou překladů

V některých případech se však liší oba překlady od originálu. Tyto situace si představíme v této podkapitole. Následující příklad jasně demonstruje, že se obě překladatelky rozhodly přesunout slovní spojení „I imagine" na začátek věty.

A: There are few among the gentleman of the navy, I imagine, who would not be surprised to find themselves in a house of this description. (17)

B: Tak si myslím, že těch pánů z námořního důstojnictva, pro něž by takovýhle dům nebyl překvapením, je asi pomálu. (17)

C: Řekl bych, že jen málokteří pánové od námořnictva by neužasli, kdyby se ocitli v takovémto sídle. (24)

Zde můžeme pozorovat, že v překladu Evy Ruxové a Evy Kondrysové se neopakuje slovo „glad". Místo něho používají slučovací poměr pomocí spojky „a", který jim umožňuje vytvořit podobný vztah mezi větami.

A: and Anne, glad to be thought of some use, glad to have any thing marked out as a duty, and certainly not sorry to have the scene of it in the country, and her own dear country, readily agreed to stay (32)

B: a Anna, která byla ráda, že je užitečná a že má určenu nějakou povinnost, a zcela jistě nelitovala, že místem té povinnosti je venkov, a to její drahý kraj, ochotně svolila, že pomůže (29)

C: a Anna, ráda, že ji někde oceňují a že má před sebou něco jako povinnost, a když jí navíc rozhodně nevadilo, že přitom zůstane na venkově a ve svém vlastním milovaném kraji, ochotně souhlasila, že Mary vypomůže (43)

Tato pasáž ukazuje, že Eva Ruxová tuto větu vyřešila spojením s větou vedlejší. Eva Kondrysová naopak větu zkrátila, ale zachovala všechny informace.

A: OTHER opportunities of making her observations could not fail to occur. (79)

B: Nemohlo být ani jinak, než že se jí naskytly další příležitosti k pozorování. (68)

C: Příležitosti k pozorování ovšem vyvstávaly. (100)

V následujícím příkladu je kombinováno několik rozdílů v obou překladech. Prvním z nich je, že Eva Kondrysová nepoužívá vedlejší větu jako originální verze Jane Austenové. Oproti tomu tuto větu zkracuje a uvádí ji jako součást věty předchozí. Další rozdíl se nachází v pozici slovního spojení „generally speaking“, kterou Eva Kondrysová zachovává na podobném místě jako originál. Eva Ruxová naopak tyto výrazy vkládá do věty až poněkud později.

A: It sometimes happens, that a woman is handsomer at twenty-nine than she was ten years before; and, generally speaking, if there has been neither ill health nor anxiety, it is a time of life at which scarcely any charm is lost. (6)

B: Někdy se stává, že žena je krásnější v devětadvaceti letech, než když jí bylo o deset méně; a pokud netrpěla špatným zdravím nebo starostmi, je to, všeobecně řečeno, životní doba, v níž málokdy nevyniknou všechny půvaby. (7)

C: Stává se někdy, že mladá žena je v devětadvaceti krásnější než před deseti lety, a obecně řečeno, pokud nedolehne nemoc ani starosti, nechybí tomuto životnímu údobí značné kouzlo. (9)

7. Sémantická rovina

Během analýzy se můžeme také setkat s rozdílnými překlady slov, která jsou v některých případech v pořádku a nedochází k posunu významu, v jiných případech naopak význam mění. V této kapitole si představíme různá řešení daných slov a zhodnotíme, zda jejich překlady nemění radikálně význam zdrojového textu.

Zde Eva Ruxová volí přesný překlad slova „feelings“ a tím zahrnuje všechny emoce, které by mohl sir Walter Elliot cítit. Eva Kondrysová oproti tomu volí velmi specifický výraz „hrdost“. Tento pojem je pro kontextu vhodný, neboť se v jeho okolí nachází výrazy jako např. „pride“ (10) či „as solicitous for the credit of the family, as aristocratic in her ideas of what was due to them“ (11). Vzhledem k tomu, že je sir Walter na své postavení pyšný, je překlad „hrdost“ v pořádku.

A: Sir Walter’s feelings (11)

B: city sira Waltera (12)

C: hrdost sira Waltera (15)

V následujícím příkladu můžeme pozorovat volbu rozdílných výrazů u obou překladatelek. Jejich význam je však velmi podobný, tím tedy nedochází k žádné změně významu v kontextu.

A: a degrading match (33)

B: nerovnou partii (31)

C: nedůstojnému sňatku (45)

Zde můžeme pozorovat silné rozdíly u obou překladatelek. Slovo „house“ totiž může znamenat jak „dům“ tak také „rod“. Eva Ruxová zvolila variantu první. Dále v textu však nastávají nesrovnalosti, neboť spojení „As the head of the house (8)“ již překládá jako „jakožto hlava rodu (9)“. Eva Kondrysová je naopak konzistentní a později v textu volí překlad „jakožto hlavou rodiny (11)“ a tím v podstatě zachovává význam slova „rod“.

A: for the heir of the house of Elliot (8)

B: pro dědice Elliotova domu (9)

C: dědici rodu Elliotů (11)

V následující pasáži je popsána situace vloupání čeledína do sadu. Obě překladatelky zvolily jiný způsob překladu slova „wall“.

A: wall torn down (23)

B: stržený plot (22)

C: pobořil zeď (31)

Zde dochází k rozdílnému překladu slova „going“. Význam obou překladů ale popisuje v daném kontextu stejnou situaci. Eva Ruxová se rozhodla pro přesný překlad daného slova, Eva Kondrysová naopak nachází jiný ekvivalent, který popisuje skutečnost, že se rodina Elliotova stěhuje do Bathu.

A: going (32)

B: jela (29)

C: stěhovala (43)

V následujícím příkladu se nachází výrazy, které v podstatě označují to samé. Překlad Evy Ruxové je ale přesnější a specifičtější, neboť pojem „domácnost“ zahrnuje obyvatele domu.

A: of each house (42)

B: obou domácností (38)

C: v obou domech (56)

Zde se nachází velmi rozdílné výrazy. Eva Ruxová používá doslovný překlad slova „companions“. Eva Kondrysová používá v předchozí větě slovo „posluchači“ a poté toto slovní spojení, takže v podstatě zachovává význam „companions“ i „cheerful“ ve větě, jen navíc přidává slovo „rozptýlení“, nejspíše, aby lépe specifikovala situaci.

A: cheerful companions (50)

B: veselí přátelé (44)

C: veselé rozptýlení (65)

Následující příklady demonstrují, že pokud se jedná o územní jednotky, projevuje se jistá tendence u obou překladatelek. Eva Ruxová používá pojmy jako „ves, vesnice“, Eva Kondrysová naopak „farnost“.

A: in the parish (37)

B: ve vsi (34)

C: ve farnosti (50)

A: in the neighbourhood (72)

B: v nedaleké vesnici (62)

C: v sousední farnosti (91)

Zde si můžeme povšimnout zajímavého jevu. Eva Ruxová používá konkrétnější části těla, zatímco Eva Kondrysová spíše ty obecnější popř. ostatní termíny s obecným významem.

A: and look straight forward to Lady Russell's eye (123)

B: a podívat se přitom lady Russellové zpříma do očí (101)

C: a hledět lady Russellové do tváře (148)

A: for while still hearing the sounds he had uttered (223)

B: neboť zatímco jí zněla v uších slova, která právě pronesl (185)

C: protože zatímco jí v hlavě ještě doznívala jeho slova (273)

A: in good hands (152)

B: v dobrých rukou (126)

C: u dobrých lidí (185)

Další rozdíl se nachází v překladu slova „weeks". Eva Ruxová používá výraz „týdny", Eva Kondrysová naopak „neděle". Jde pouze o rozdílnost výrazů, není změněn význam dané věty.

A: It was three weeks (159)

B: Byly to tři týdny (132)

C: Poslední tři neděle (195)

A: six weeks (240)

B: šest týdnů (200)

C: šest neděl (295)

V překladu Evy Ruxové se nacházejí časté nepřesnosti v číslovkách.

A: but a milion times better (163)

B: ale tisíckrát lepší (135)

C: milionkrát líp (199)

A: with four horses (163)

B: s dvojspřežím (135)

C: se čtyřspřežím (199)

A: at fifty-four (4)

B: v padesáti (6)

C: ve věku čtyřiapadesáti let (6)

8. Zhodnocení překladů

Jak se můžeme přesvědčit v předchozích kapitolách, překlady se v mnohém liší od zdrojového textu a zároveň také samy od sebe tj. v rámci jednoho jazyka. Představili jsme si různá řešení obou překladatelek na lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické rovině a lze stanovit, že rozdíly v některých úsecích jsou podstatné, v některých se naopak jedná o pouhé detaily. Odlišná řešení překladatelek ovlivňují např. plynulost textu, jeho srozumitelnost, přizpůsobení českému prostředí etc. Detailní rozdíly jsou oproti těm markantním viditelné při podrobné analýze obou překladů a jedná se často o úseky, které již zmíněné aspekty překladu dramatickým způsobem neovlivňují. Lze obecně stanovit, že překlad Evy Kondrysové je volnější než překlad Evy Ruxové. Překlad Evy Kondrysové je volnější právě proto, že se Eva Kondrysová snaží nepřekládat strojově. Spíše volí takovou variantu, která je blízká českému čtenáři. V mnohých případech používá typicky české ekvivalenty anglických slovních spojení. Díky této strategii působí její překlad v mnohých situacích na českého čtenáře stejně tak jako na čtenáře originálního textu Jane Austenové. Překlad Evy Ruxové tyto prvky také obsahuje, jak jsme se mohli přesvědčit v jednotlivých kapitolách. V překladu Evy Kondrysové se však nacházejí v mnohem větší míře než v překladu Evy Ruxové. Eva Ruxová naopak v mnohých případech používá jako předlohu přesnou podobu originálního textu Jane Austenové.

Obě překladatelky se snaží překlad přizpůsobit čtenáři cílového jazyka. Tuto skutečnost můžeme například pozorovat na změnách jmen v kapitole, která se zabývá překladem jmen a názvů. Další způsob, jak přizpůsobit překlad čtenáři cílového jazyka, je přidat některé výrazy a tím danou pasáž upřesnit. S tímto jevem se setkáváme v kapitole, která se zabývá přidáváním výrazů. V obou překladech často nenastává při přidání výrazů změna významu a jedná se o specifikaci či zdůraznění dané situace. Obecně lze stanovit, že Eva Kondrysová přidává častěji slova než Eva Ruxová. Zároveň však také nastávají pasáže, ve kterých se obě překladatelky rozhodly pro přidání některých výrazů. Opět se můžeme setkat převážně s konkretizací jisté skutečnosti či s intenzifikací daných výrazů.

To, že je překlad Evy Kondrysové volnější dokazuje také fakt, že se v něm nachází velké množství expresivních výrazů, které jsou pro české prostředí vhodnější než překlad doslovný. Expresivní výrazy dokážou lépe vystihnout danou situaci. Jsou také úzce spjaty s kulturou daného prostředí, a proto je jejich užití pro daný jazyk vhodnější.

Do této kategorie patří také užití deminutiv, která vyjadřují intenzitu, označují člena rodiny, malé dítě etc. Dále také můžeme sledovat překlady zvolání, které se u překladatelek často liší, dokonce i v rámci jednoho překladu.

Eva Kondrysová častěji tíhne ke snaze vysvětlit daný obsah, a proto se v jejím překladu setkáváme s různými specifikacemi např. vztahů mezi postavami, jejich činnostmi etc. Tato vysvětlení jsou pro čtenáře v mnohých případech velmi užitečná. V jiných případech se např. jedná o již zřejmé informace z kontextu a tak jede o pouhé upřesnění daného výrazu. V překladu Evy Kondrysové můžeme najít mnohá velmi užitečná vysvětlení např. Mollandova cukrárna (210). Tato vysvětlení jsou pro čtenáře potřebná, neboť dané pojmy mohou být pro českého čtenáře neznámé a tak krásně doplňují význam, který čtenáři originálního textu již znají. Dalším zajímavým řešením Evy Kondrysové je doplnění autorů uvedených děl ve zdrojovém textu např. „předčí-li Scottův *Marmion* jeho *Dámu z jezera* či naopak, a jak hodnotit Byronovy básně *Džaur* a *Nevěstu z Abydu,* a kterak se hrdinovo jméno v té první vlastně vyslovuje“ (123). Dále si také můžeme povšimnout, že Eva Kondrysová oproti Evě Ruxové přizpůsobuje jednotky pro české čtenáře např. deset metrů (164). Pomocí těchto vysvětlení je představa jednotek pro čtenáře překladu bližší. Přesný překlad Evy Ruxové však někdy může působit pro české prostředí zvláštním způsobem. V tomto příkladě přizpůsobila Eva Kondrysová svůj překlad českému prostředí pomocí svého vysvětlení, a tím jasně vysvětluje původ daných moralistů.

A: such works of our best moralists (99)

B: taková díla našich nejlepších moralistů (84)

C: díla předních anglických moralistů (123)

V překladu Evy Kondrysové také chybí výrazy častěji než v překladu Evy Ruxové. Ve většině případů je pasáž pochopitelná i bez daných výrazů. Některé informace však bohužel v překladech Evy Ruxové i Evy Kondrysové zanikají, i přesto, že by mohly být v překladu zachovány např. v překladu Evy Ruxové slovní spojení „only fifty miles“ (14) nebo „Camden“ (112). Podobné případy se nacházejí i v překladu Evy Kondrysové např. chybějící výrazy „abroad“ (64), „on board“ (86), „all the morning“ (265) etc. Opět se můžeme setkat s chyběním výrazů v obou překladech. Většinou se jedná např. o jméno, zvolání etc.

Zároveň se také v překladu Evy Ruxové nacházejí výrazy, které jsou dnes již pro českého čtenáře zastaralé. Tak tedy můžeme pozorovat pojmy jako např. „sdostatek“, „dosti“ etc. Často volí Eva Ruxová postpozici, dnes již zastaralé časy etc.

Další procesy, kterými oba překlady procházejí, je např. změna slovních druhů, rodu a časů. Při překladu časů můžeme stanovit, že Eva Ruxová většinu překládá minulý čas prostý také minulým časem a tím tedy dodržuje podobu originálního textu. Eva Kondrysová naopak používá ve většině případů přítomný čas. Podobné výsledky můžeme pozorovat také u času přítomného, kdy Eva Ruxová používá čas přítomný, ale Eva Kondrysová čas minulý. Tím tedy opět Eva Ruxová dodržuje formu originálního textu.

Vzhledem k tomu, že překlad Evy Ruxové se řídí originálním textem doslovněji než překlad Evy Kondrysové, můžeme v něm také najít např. častější užití přivlastňovacích zájmen, která se v mnohých případech nachází v originálním textu Jane Austenové. V anglickém jazyce jsou přivlastňovací zájmena užívána podstatně častěji než v jazyce českém. Eva Ruxová dokonce v některých případech přivlastňovací zájmena přidává i přesto, že se v originálním textu nenachází. Eva Kondrysová naopak přivlastňovací zájmena ve svém překladu často vynechává např., pokud jsou dané vztahy již známé z kontextu.

Co se týče překladů množného a jednotného čísla, lze obecně stanovit, že pokud se v originálu nachází jednotné číslo, Eva Ruxová častěji volí variantu čísla jednotného. Oproti tomu Eva Kondrysová naopak preferuje číslo množné. V obou překladech se však také nacházejí výjimky, např. když se nachází množné číslo ve zdrojovém textu, Eva Ruxová jej v některých případech překládá jako číslo jednotné.

Z těchto kapitol vyplývá, že je překlad Evy Kondrysové volnější, neboť vynechává různé výrazy či slovní spojení, zároveň však slova přidává, používá expresivní výrazy etc. Eva Ruxová se oproti ní nechává ve většině případů vést originálním textem a proto je jím její překlad velmi ovlivněn. Dále se ale můžeme setkat s výjimkami tj. s případy, kdy je překlad Evy Kondrysové velmi věrný verzi originální, zatímco překlad Evy Ruxové je v těchto oblastech volnější. Tyto situace však nastávají pouze ojediněle.

Tyto rozdíly se týkají především oblasti syntaxe. První z těchto oblastí je interpunkce. U Evy Ruxové můžeme často pozorovat např. absenci uvozovek při vyjadřování

myšlenky, či pojmu. V některých případech by se však uvozovky nacházet měly, neboť vyjadřují přímou řeč a v překladu Evy Ruxové se nenacházejí. Lze se jen stěží domnívat, proč v dané pasáži uvozovky chybí. Jednou z možností je např. překlep nebo nepozornost. V překladu Evy Ruxové se také nachází např. vykřičník místo otazníku, otazník místo tečky etc. Důvodem pro tuto změnu bývá často volba jiného typu věty než toho, který se nachází ve zdrojovém textu. Další odchylkou od interpunkce zdrojového textu je také například jev, kdy Eva Ruxová propojí dvě věty pomocí čárky místo toho, aby je od sebe oddělila tečkou jako originální verze či překlad Evy Kondrysové. Zároveň můžeme pozorovat pasáže, kdy je v originální verzi použita kurzíva, která se však v obou překladech nenachází. I v překladu Evy Kondrysové si však můžeme všimnout například nahrazení čárky nebo středníku spojkou.

Do kategorie rozdílů v syntaxi však patří např. také situace, ve kterých se odlišují podměty v překladech od podmětů vět v originálu. Můžeme pozorovat, že pro anglickou větu je podmět velmi důležitým komponentem, který je ve větě přítomen. Již tento způsob tvoření vět způsobuje zajímavé situace ze syntaktického hlediska. Důvodem pro tyto rozdíly v překladu je především rozdílný kontext dané pasáže. Tyto rozdíly nezpůsobují problémy pro čtenáře, neboť z kontextu vyplývají, a tak nejsou v překladech nápadné. Je ale zajímavé pozorovat, že i v této oblasti se mohou od sebe překlady a originální text lišit a jakými změnami překlady procházejí. V některých případech tedy vyplývá změna daného podmětu z kontextu. V jiných případech, však může změna podmětu vést k problémům s pochopením dané pasáže, daný úsek není smysluplný a čtenář jej nemusí pochopit. Co se týče této oblasti, lze stanovit, že převažuje počet rozdílných podmětů v překladu Evy Kondrysové. Překlad Evy Ruxové je v této tématice opět věrný zdrojovému textu, zároveň je v některých pasážích odlišný a jeho podměty se s originální verzí neshodují. V překladu Evy Ruxové jsme si také mohli povšimnout situace, kdy jiný podmět způsobil radikální změnu ve významu věty.

A: Is he coming, Louisa? (76)

B: Už jdeš, Louiso? (66)

C: Už jde, Louiso? (97)

Překlad Evy Kondrysové se zároveň častěji odlišuje v tématice větné stavby než překlad Evy Ruxové, který je opět v porovnání s překladem Evy Kondrysové doslovnější.

Důvody pro tyto odlišnosti jsou převážně spojeny s rozdílnou větnou stavbou v anglickém a českém jazyce. Můžeme pozorovat jiné postavení vedlejších vět, jejich přidávání etc.

Zároveň jsme se seznámili s rozdíly na úrovni sémantické roviny, kdy můžeme sledovat odlišnosti ve významech, na škále od minimálních rozdílů beze změny významu až po rozdíly markantní s velkým dopadem pro obsah díla. Eva Kondrysová v některých případech specifikovala význam některých sloves, jejichž obsah není v takové míře konkrétní např. překlad výrazu „going“ (32) jako „stěhovala“ (43). Zároveň se však nachází rozdíly v překladech Evy Ruxové, které jsou často silně odlišné od originálního textu např. rozdílné číslovky etc.

Lze tedy stanovit, že se přístupy obou překladatelek velmi liší, neboť překlad Evy Kondrysové se snaží ve většině případů přizpůsobit českému prostředí pomocí expresivních výrazů, přidávání výrazů, vysvětlování obsahu, konkretizace výrazů na sémantické rovině etc. Překlad Evy Ruxové je velmi ovlivněn originální verzí Jane Austenové. Zároveň v něm však také můžeme najít různé prvky přizpůsobení se českému prostředí, avšak v mnohých oblastech v poněkud menší míře než v překladu Evy Kondrysové.

9. Závěr

Jak jsme se mohli přesvědčit, je problematika překladu velmi složitá a i přesto, že je překlad práce kreativní, klade na překladatele vysoké nároky. Překladatel musí znát nejen cílový i zdrojový jazyk, ale zároveň přenést i kulturu daného prostředí. Překladatel musí mít také stylistické nadání, aby dokázal vybírat z množství ekvivalentů, které se mu pro daný kontext nabízejí. Dále si také musí poradit s faktem, že se jazykové systémy originálu a překladu liší, a tak se bude nutně lišit i jazyková stránka překladu. Proto je důležité zachovat především obsah daného díla, neboť jeho jazyková forma se v důsledku odlišných systémů často mění. Překladatel musí využít svou vlastní představivost, která mu pomáhá orientovat se v textu a rozeznat různé vztahy.

Analýza lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické stránky překladu Evy Ruxové a Evy Kondrysové nám v porovnání s originálním textem Jane Austenové ukázala různé rozdíly mezi oběma překlady. Lze obecně stanovit, že Eva Ruxová často používá spíše metodu doslovnou, neboť výrazy, které používá, se velmi často shodují s výrazy zdrojového textu např. v kategorii přivlastňovacích zájmen. Můžeme se ale také přesvědčit, že tomu tak není vždy, neboť její řešení se také v některých oblastech od originálního textu odlišují např. v kategorii interpunkce.

Řešení Evy Kondrysové je naopak volnější v porovnání s překladem Evy Ruxové. Tím je její překlad plynulejší a přizpůsobený českému prostředí. Eva Kondrysová např. používá větší množství expresivních výrazů, které jsou typicky české. S těmito odlišnostmi se můžeme setkat např. při vysvětlování obsahu dané pasáže, chybějících výrazů nebo kategorii větné stavby. I v překladu Evy Kondrysové si můžeme povšimnout také různých výjimek z tohoto pravidla tj. výjimek, kdy je překlad Evy Kondrysové věrnější originálu než překlad Evy Ruxové.

10. Bibliografie

AUSTEN, Jane. *Anna Elliotová*. Přeložila Eva RUXOVÁ. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-023-2.

AUSTEN, Jane. Pýcha a přemlouvání. Přeložila Eva KONDRYSOVÁ. Praha: MozART, 2007. ISBN 978-80-903891-3-7.

AUSTEN, Jane a WITH AN INTRODUCTION BY JUDITH TERRY. *Persuasion*. [3rd print.]. London: David Campbell Publishers, 2000. ISBN 1857150724.

BELISOVÁ, Šárka, HRALA, Milan, ed. *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0386-1.

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Pražská imaginace, 1997. ISBN 80-7110-183-4.

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0.

DVOŘÁKOVÁ, Žaneta. *Literární onomastika: antroponyma*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017. ISBN 978-80-7308-732-6.

FASOLD, Ralph W. a Jeff CONNOR-LINTON. *An introduction to language and linguistics*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. ISBN 978-1-107-07064-6.

GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.

HUŤKOVÁ, Anita. *Vybrané kapitoly z teórie prekladu literárno-umeleckých textov: učebné texty*. Banská bystrica, 2003. ISBN 80-8055-831-0.

KLÉGR, Aleš. *The noun in translation: a czech-english contrastive study*. Praha: Karolinum, 1996. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 80-7184-155-2.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6.

LEVÝ, Jiří, HAUSENBLAS, Karel, ed. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Praha: I. Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-x.

MACPHERSON, Robin. *Základy anglické stylistiky*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0644-3.

PINKER, Steven. *Jazykový instinkt: jak mysl vytváří jazyk*. Praha: Dybbuk, 2009. ISBN 978-80-7438-006-8.

QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH. *A comprehensive grammar of the English language*. London: Longman, 1986. ISBN 0-582-51734-6.

ŠTÍCHA, František. *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011. Lingvistika. ISBN 978-80-200-1845-8.

Internetové zdroje

Webová stránka. *Databaze-prekladu.cz*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000005683

Webová stránka. *Databaze.obecprekladatelu.cz*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/B/BuresovaRuxovaEva.htm

Webová stránka. *Cs.wikipedia.org.* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: (https://cs.wikipedia.org/wiki/Eva_Kondrysov%C3%A1

Webová stránka. *Magazin.aktualne.cz*. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://magazin.aktualne.cz/kultura/zemrela-prekladatelka-eva-kondrysova-do-cestiny-prevedla-dil/r~7a37664c9c4811e78c78002590604f2e/?redirected=1522429227

Webová stránka. *En.wikipedia.org*. [online]. [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Gay_Street,_Bath